

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA SOUKROMÉHO PRÁVA A CIVILNÍHO PROCESU

Studijní program: Právo a právní věda M6805

Matěj Novák

Studijní obor: 6805T003 Právo

ZÁJEZD

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Radek Spurný

PLZEŇ 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně a všechnu použitou literaturu a prameny jsem uvedl v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 29. března 2012

.....
vlastnoruční podpis

OBSAH

ÚVOD	5
1 CESTOVNÍ SMLOUVA	8
2 ZÁJEZD.....	13
3 POZITIVNÍ DEFINICE	17
3.1 Pojem „předem sestavená kombinace“	19
3.2 Doba trvání zájezdu	23
3.3 Doprava	25
3.4 Ubytování.....	29
3.5 Jiné služby cestovního ruchu.....	31
4 NEGATIVNÍ DEFINICE	34
5 ZÁJEZD A PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ.....	40
6 LETNÍ DĚTSKÝ TÁBOR	43
ZÁVĚR.....	47
RESUMÉ	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
Literatura	51
Komparativní a jiné studie	51
Legislativa.....	51
Judikatura	52
Jiné.....	53

ÚVOD

S cestováním je lidstvo spjato od nepaměti. Původně lidé cestovali za novými zdroji potravy, později je k tomu vedly i demografické důvody, především růst počtu obyvatelstva nebo vyčerpání půdy primitivním zemědělstvím. S vývojem společnosti se přidávaly ještě další důvody, proč se lidé vydávali na cesty, od obchodu, politiky, válek, přes touhu po slávě a bohatství až po poznání a objevování nových míst.

Turistika, jako zájmová činnost spočívající v krátkodobém cestování za zážitky i rekreací, kdy se osoba vrací zpět do místa svého původního pobytu, je známá už z rozvinutých starověkých civilizací. Největší boom ovšem zaznamenala teprve s příchodem novověku a technologické revoluce v dopravě. Rozvoj železniční, lodní, později i automobilové a v neposlední řadě také letecké dopravy v průběhu 19. a 20. století cestování zásadně usnadnil, neboť vedl k jeho zrychlení, zlevnění a pro cestující přinesl také vyšší komfort. Cestování se obecně stalo dostupnější, a nelze se proto divit, že o něj rostl zájem napříč všemi společenskými vrstvami. Lidé si navíc přestali cesty organizovat sami a svěřili se do rukou profesionálů, cestovních kancelářích, které zařizovali organizační záležitosti, a klientům tak odpadly starosti. Z cestovního ruchu se stal velice dobře prosperující byznys. Toto odvětví se ostatně rozvíjí dodnes a na příjmech z cestovního ruchu jsou přímo závislé i ekonomiky některých států.

Služby cestovních kancelářích si zvykli zákazníci využívat zejména v souvislosti s dovolenou, časem věnovaným odpočinku a zábavě. Každý z nich přitom preferuje odlišný způsob, jak ideálně trávit svůj volný čas, a cestovní kanceláře proto soustavně rozšiřují spektrum nabízených možností, od luxusních dovolených v pětihvězdičkových hotelových resortech se službami all-inclusive, přes poznávací zájezdy až po výpravy do pralesa nebo ledové pustiny. Fantazie při plánování a sestavování zájezdů zřejmě nezná mezí, a můžeme se tak setkat

s výletem po místech spojených s korupčními aférami¹ nebo zájezdy do místa leteckého neštěstí u Smolensku². Takové služby cestovních kanceláří, které jsou spojené s celou dovolenou, běžně nazýváme „zájezd“.

Zájezd je dovolená, výprava za určitým cílem, zejména za rekreací. Někdy se jako zájezd označují některé formy autobusové dopravy, zejména nelinková doprava předem určené konkrétní skupiny osob, tzv. charterová doprava. Zájezd je jednou ze služeb poskytovaných v rámci cestovního ruchu.

Asi každý dokáže nějak vysvětlit slovo „zájezd“. Předmětem této práce je vymezení zájezdu jako právního pojmu.

Tak jako v každém odvětví lidské činnosti i v oblasti cestovního ruchu je nutná právní úprava. Jednotlivé vztahy mezi osobami je třeba autoritativně regulovat, ať jsou to vztahy mezi zákazníky a podnikateli, kteří nabízejí služby v oblasti cestovního ruchu, nebo mezi těmito podnikateli navzájem. Právní řády a mezinárodní právo pak ukládají povinnosti, stanovují práva subjektům těchto vztahů, odpovědnost subjektů z těchto vztahů atp. Pro své účely také zavádí termíny, které často přesně definují. Od běžného významu takových slov se tyto definice mohou někdy lišit, což je také případ pojmu „zájezd“. Ne vše, co je běžně zájezdem nazýváno, je ve skutečnosti zájezdem podle právní terminologie.

Existuje celá řada odborných publikací zaměřených na právo cestovního ruchu nebo na cestovní smlouvu. Všechny se ale o zájezdu zmiňují víceméně okrajově jako o službě poskytované cestovními kancelářemi a předmětu právě cestovní smlouvy. Práce zaměřená přímo na zájezd a definici tohoto pojmu, pokud je mi známo, ještě nevznikla.

¹ LEINERT, Ondřej. Tady se kradlo, ukazuje cestovka turistům. In: *Deník.cz* [online]. 20.2.2012 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/tady-se-kradlo-ukazuje-cestovka-turistum20120220.html>

² VOCŮ, Táňa. Polské cestovky nabízejí zájezdy do místa leteckého neštěstí u Smolensku. In: *Mediafax.cz* [online]. 5.5.2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/zahranici/3035356-Polske-cestovky-nabizeji-zajejzdy-do-mista-leteckekeho-nestesti-u-Smolensku>

V tomto směru se tedy pokusím o prvotinu s takto úzce vymezeným tématem.

Cílem této diplomové práce je pokusit se vysvětlit termín „zájezd“ a zejména analyzovat legální definici tohoto pojmu v českém právu. Zaměříme se na jednotlivé složky zájezdu a každou z nich se pokusím vymežit samostatně i v souvislostech s ostatními. Českou právní úpravu srovnám se zahraniční, i s úpravou v rámci práva Evropské Unie, a upozorním na jednotlivé rozdíly. Při výkladu se samozřejmě budu opírat také o judikaturu, zejména judikaturu Evropského soudního dvoru, ale také o rozhodnutí národních soudů.

1 CESTOVNÍ SMLOUVA

Tato práce se cestovní smlouvou jako takovou zabývat nebude. Vzhledem k propojení institutu zájezdu a cestovní smlouvy, je vhodné zmínit její krátkou charakteristiku.

Právní úpravu cestovní smlouvy obsahuje zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) a to v hlavě 21, osmé části, v paragrafech 852a až 852k. Podle paragrafu 852a se jejím prostřednictvím provozovatel cestovní kanceláře (dále jen „cestovní kancelář“) zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu. Jedná se o smlouvu konsenzuální, vzniká tedy okamžikem jejího uzavření, aniž by muselo dojít k reálnému plnění. Na jejím základě vzniká úplatný, dvoustranný vztah mezi cestovní kancelář a zákazníkem. Na rozdíl od jiných smluvních typů, kde je rozhodující povaha závazku, vymezuje občanský zákoník použití cestovní smlouvy formálním postavením jedné ze stran. Touto stranou je cestovní kancelář, kterou definuje zákon o cestovním ruchu³ jako podnikatele, který je na základě koncese oprávněn organizovat, nabízet a prodávat zájezdy. Skutečnost, že daný subjekt prodávající zájezd nemá podnikatelské oprávnění k provozování cestovní kanceláře, ještě a priori neznamená neplatnost takové smlouvy. To vyplývá z § 3a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů⁴. Takový právní úkon je tedy relativně neplatný a jeho neplatnosti se může dovolat jen strana, která takovou neplatnost nezpůsobila⁵, v tomto případě zákazník.

Zákon o cestovním ruchu dále vymezuje také pojem „zákazník“ a „zájezd“. Zákazníkem je osoba, která uzavře s cestovní kancelář cestovní smlouvu, osoba, v jejíž prospěch byla tato smlouva uzavřena, nebo osoba, na kterou byl zájezd převeden podle § 852f občanského

³ zákon č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cestovním ruchu“)

⁴ „Povaha nebo platnost právního úkonu není dotčena tím, že určité osobě je zakázáno podnikat nebo že nemá oprávnění k podnikání; tím není dotčen § 49a občanského zákoníku.“

⁵ § 49a občanského zákoníku

zákoníku. Výslovný odkaz na definici v zákonu o cestovním ruchu je sice pouze u pojmu zájezd (a to formou poznámky pod čarou), lze ale dovodit relevantnost i dalších dvou výše uvedených.

Cestovní smlouvu jako samostatný smluvní typ zavedl do občanského zákoníku až zákon o cestovním ruchu, účinný od 1. 10. 2000. Důvodem byly negativní zkušenosti spotřebitelů a jejich nedostatečná ochrana před chováním osob podnikajících v oblasti cestovního ruchu. Po uvolnění trhu v 90. letech a současně liberalizaci podnikání v oblasti cestovního ruchu, kdy se po novelizaci živnostenského zákona v roce 1995⁶ stala „cestovní kancelář“ volnou živností, mohl touto formou podnikat téměř každý. Dalším neméně důležitým důvodem byla potřeba implementace směrnice Rady č. 90/314/EHS z 13. 6. 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy (dále jen „směrnice o souborných službách“). Ta sice neobsahovala úpravu samostatného smluvního typu, zavedla ale minimální standardy k zajištění vyšší ochrany spotřebitele v oblasti poskytování zájezdů (souborných služeb, jak je nazývá sama směrnice). Před nabytím účinnosti této novely občanského zákoníku v roce 2000 používaly cestovní kanceláře smlouvy podle toho, zda služby⁷ obstarávaly u třetí strany, nebo je poskytovaly sama. V prvním případě šlo o smlouvy příkazní, zprostředkovatelské nebo smlouvy o obstarání věci. Ve druhém případě byly uzavírány smlouvy o přímém plnění, často formou smlouvy smíšené, obsahující více smluvních typů.

Současný název smluvního typu „cestovní smlouva“ vychází z německého označení „Reisenvertrag“, což ale není zcela vhodné pojmenování. Plněním podle této smlouvy je zájezd jako soubor služeb cestovního ruchu, a nikoli cesta, jak evokuje název, a doprava v tomto souboru služeb nemusí být dokonce vůbec obsažena⁸. Nový občanský zákoník, který nabude účinnosti 1. 1. 2014 (dále jen „nový občanský

⁶ Zákon č. 286/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech

⁷ Těmito službami je myšleno zejména ubytování, doprava a stravování.

⁸ Jak bude rozebráno v dalších kapitolách této práce.

zákoník“)⁹, zavádí nové označení „smlouva o obstarání zájezdu“ jako druh příkazního typu smlouvy. Obecně pak nová úprava více respektuje směrnici o souborných službách. Dalším příkladem může být již zmiňované formální postavení poskytovatele zájezdu vázané na podnikatelské oprávnění. Pozitivním řešením je také sjednocení úpravy ze dvou do jednoho právního předpisu; v budoucnu tak již nebude rozdělena mezi občanský zákoník a zákon o cestovním ruchu, což je stávající podobě také vytýkáno¹⁰.

Nový občanský zákoník po vzoru směrnice o souborných službách hovoří v souvislosti s osobou, která se zavazuje obstarat zájezd, o pořadateli, nikoli tedy o cestovní kanceláři, tak jako tomu je v současné úpravě. Za pořadatele se považuje ten, kdo nabízí zájezd veřejnosti nebo skupině osob podnikatelským způsobem¹¹. Totéž platí i v případě osoby, která vyvolala na základě zvláštních okolností u třetích osob představu, že služby cestovního ruchu poskytuje jako zájezd na vlastní odpovědnost¹². Z úpravy smlouvy o poskytnutí zájezdu tak mizí formální postavení jedné ze stran.

Zda je cestovní smlouva smlouvou spotřebitelskou, není tak jednoduchá otázka, jak by se na první pohled mohlo zdát. Někteří autoři¹³ bez podrobnější specifikace uvádějí, že se o spotřebitelskou smlouvu jedná. Opak ale tvrdí například Hulmák¹⁴, podle něhož se pojmově o spotřebitelskou smlouvu nejedná. Dovojuje tak z definice spotřebitelské smlouvy obsažené v § 52 občanského zákoníku, podle které jsou spotřebními smlouvami smlouvy uzavřené mezi dodavatelem a spotřebitelem, kde spotřebitelem je osoba, která nejedná v rámci své

⁹ Poznámka autora: tato práce byla zpracovávána v době, kdy návrh nového občanského zákoníku byl již schválen Parlamentem ČR a později i podepsán Prezidentem ČR, ale ještě nebyl vyhlášen ve Sbírce zákonů. Tento zákon vyšel v částce 33 Sbírky zákonů pod číslem 89/2012 Sb. 22. března 2010.

¹⁰ Např.: SELUCKÁ, Markéta in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: § 460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2386. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹¹ § 2523 odst. 1 nového občanského zákoníku

¹² § 2523 odst. 2 nového občanského zákoníku

¹³ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník : komentář II. díl*. Praha : Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-395-9.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-486-4.

¹⁴ HULMÁK, Milan in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2458. ISBN 978-80-7201-687-7.

obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Zákazníkem podle zákona o cestovním ruchu ale nemusí být jen spotřebitel z této definice. V tomto případě jednají oba subjekty cestovní smlouvy v rámci podnikatelské činnosti, ale za předpokladu, že zájezd není pořízen k dalšímu podnikání (k následnému prodeji). V takovém případě by se o cestovní smlouvu vůbec nejednalo (nešlo by o zájezd¹⁵). Jako příklad Hulmák uvádí pořízení zájezdu podnikatelem k zajištění konference nebo služební cesty.

„Ochrana spotřebitele v občanském zákoníku není omezena pouze na spotřebitelské smlouvy nebo osobu spotřebitele, jak jsou definovány v § 52.“ (HULMÁK, Milan in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I: § 1 až 459. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 457. ISBN 978-80-7400-108-6.) I přes výše uvedené (tedy že se o spotřebitelskou smlouvu nejedná) je zákazníkovi, který nečiní úkon rámci podnikatelské činnosti, poskytována obecná ochrana spotřebitele podle občanském zákoníku¹⁶.

Náležitosti cestovní smlouvy stanovuje § 852b občanského zákoníku. V první řadě zákon předepisuje sjednat smlouvu písemnou formou. Její nedodržení má za následek absolutní neplatnost smlouvy. Písemné musí být také veškeré její změny. Stejně jako nedostatek formy je sankcionován i nedostatek dalších náležitostí obsažených v odst. 1. Ty zákon stanoví v souladu s požadavkem na určitost právního úkonu. Smlouva musí obsahovat označení smluvních stran, dostatečné vymezení zájezdu a cenu zájezdu, včetně časového rozvrhu plateb a výše zálohy.

Zájezd může být v cestovní smlouvě označen dvěma způsoby. Detailním popisem obsahujícím zejména termín jeho zahájení a ukončení, uvedení poskytovaných služeb cestovního ruchu, které jsou zahrnuty do zájezdu, a specifikaci místa a doby trvání těchto služeb. Takové vymezení může být ale nahrazeno odkazem na číslo zájezdu

¹⁵ K tomu dále v kapitole Negativní definice

¹⁶ Srov. SELUCKÁ, Markéta in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: § 460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2380. ISBN 978-80-7400-108-6.

nebo jiné značení v katalogu, pokud tento katalog výše uvedené informace obsahuje.

Oproti tomu další obsahové náležitosti obsažené v odst. 2 a 3 § 852b občanského zákoníku nejsou základními náležitostmi, ale tzv. pravidelnými nebo nahodilými. Odpovídají zejména požadavku právní jistoty a ochrany zákazníka. Nedostatek v těchto nepravidelných složkách způsobuje pouze relativní neplatnost, které se musí dotčená strana dovolat podle § 40a občanského zákoníku.¹⁷ Těmito náležitostmi je například bližší specifikace jednotlivých služeb tvořících zájezd, údaje o platbách za služby, jejichž cena není zahrnuta v ceně zájezdu, výše odstupného pro případ odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka atd.

Relativní neplatnosti se může dovolat pouze strana, která takovou neplatnost právního úkonu sama nevyvolala. Aby nedocházelo k situacím, kdy se bude takto chtít cestovní kancelář zbavit svých závazků vůči zákazníkovi, je aktivní legitimace k ofertě cestovní smlouvy omezena jen na stranu cestovní kanceláře. Pokud by tomu tak nebylo, mohla by cestovní kancelář namítat neplatnost právního úkonu v případech, kdy by chyběla některá z náležitostí podle § 852b odst. 2 a 3 občanského zákoníku. Navíc by bylo toto právo upřeno zákazníkovi, který by navrhl smlouvu bez těchto náležitostí. Vzhledem k potřebě chránit slabší subjekt, kterým je zákazník, musí být aktivní legitimace k ofertě cestovní smlouvy takto omezena.

¹⁷ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: §460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2212. ISBN 978-80-7400-108-6

2 ZÁJEZD

Cestovní smlouvou se cestovní kancelář zavazuje, že zákazníkovi poskytne zájezd, a zákazník se zavazuje, že zaplatí smlouvenou cenu. Přímým předmětem takto vzniklého právního vztahu je tedy poskytnutí zájezdu, nepřímým pak právě zájezd. Zájezd není hmotným výsledkem činnosti. Zájezd není věcí, i když se může nabízet pohled na zájezd jako obdobu věci, o věc se v tomto případě nejedná. Zájezdem se rozumí kombinace služeb. Zájezd sám je tedy službou a jako takový má některé specifické vlastnosti jako nehmotnost, neoddělitelnost od osoby poskytovatele, proměnlivost, pomíjivost a absence vlastnictví¹⁸.

Pojem „zájezd“ a jeho definici zavádí do právního řádu zákon o cestovním ruchu. Jím implementovaná směrnice o souborných službách používá jiný pojem: „soubor služeb“. Z důvodové zprávy k právě zmíněnému zákonu¹⁹ vyplývá, proč se zákonodárce odchýlil od pojmosloví směrnice a dal přednost označení „zájezd“. Jednoslovný termín z legislativního hlediska lépe vyhovuje a je pro český jazyk přirozenější a vhodnější. Podobně postupoval i zákonodárce na Slovensku, kde používá termín „zájazd“. Většina států Evropské unie zachovala při implementaci označení obsažené ve směrnici. Ale například německá nebo holandská právní úprava vůbec speciální pojmenování nezavádí, hovoří prostě jen o „cestovní smlouvě“²⁰, kterou se služby cestovního ruchu poskytují.²¹

Přesné vymezení pojmu „zájezd“ je nezbytné. Jeho pomocí je totiž stanoven rozdíl mezi podnikáním formou cestovní kanceláře a cestovní agentury. Pouze cestovní kancelář, a jen na základě cestovní smlouvy, smí zájezd poskytovat. Cestovní agentura může prodej zájezdů pouze zprostředkovávat pro cestovní kancelář nebo nabízet odděleně jednotlivé služby cestovního ruchu. Cestovní agentura představuje obecně volnější

¹⁸ JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha : Grada Publishing, 2009, s. 71. ISBN 978-80-247-3247-3.

¹⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o cestovním ruchu. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=91&CT1=0>

²⁰ „Reisenvertrag“ v německém znění

²¹ UNIVERSITÄT BIELEFELD. *Consumer Law Compendium: Comparative Analysis*. Dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study2_en.pdf

způsob podnikání, je živností volnou²², kdežto provozování cestovní kanceláře je možné jen na základě koncese. Cestovní kancelář je, na rozdíl od cestovní agentury, povinna sjednat pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře. To pro tento subjekt představuje zvýšené náklady, zároveň zvyšuje ceny koncových služeb, což je dělá pro zákazníka méně výhodnými. Je jasné, že cena bývá často pro rozhodování zákazníka důležitým, ne-li nejdůležitějším kritériem.

Poskytnutí služeb tvořících zájezd je podmíněno uzavřením cestovní smlouvy mezi cestovní kancelář a zákazníkem. Z této smlouvy vyplývají pro zákazníka práva, která zákon se smluvními typy o poskytnutí jednotlivých plnění nespojuje. Zároveň přináší povinnosti pro cestovní kanceláře. Zákazníkovi jako slabší straně je poskytována zvýšená ochrana. Mezi výše zmiňované povinnosti cestovní kanceláře patří například povinnost předat zákazníkovi doklad o pojištění záruky pro případ úpadku, informační povinnosti podle § 852d občanského zákoníku a § 10 zákona o cestovním ruchu nebo povinnost poskytnout zákazníkovi rychlou pomoc v nesnázích²³.

Do práv zákazníka, která jiné smluvní typy neobsahují, můžeme dále zařadit právo na záměnu zúčastněné osoby podle § 852f nebo právo poskytnutí nového zájezdu ve stejné kvalitě jako zájezd, který byl ve smlouvě sjednán, ale nakonec nebyl zákazníkovi poskytnut z důvodů uvedených v § 852g odst. 2. V současné době není v českém občanském zákoníku explicitně upravena možnost požadovat po cestovní kanceláři náhradu imateriální škody, tedy odškodnění za tzv. ztrátu radosti z dovolené. Evropský soudní dvůr přitom judikoval již v roce 2002, že směrnice o souborných službách tuto odpovědnost pro cestovní kanceláře zakládá, a to za nemajetkovou újmu v důsledku neplnění nebo vadného plnění služeb zahrnutých v zájezdu²⁴. Úprava v novém občanském zákoníku proto tento judikát reflektuje a v § 2543 přiznává zákazníkovi možnost požadovat náhradu za újmu „za narušení

²² Příloha č. 4 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

²³ § 852k občanského zákoníku

²⁴ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 12. 3. 2002, ve věci C-168/00 Simone Leitner v. TUI Deutschland GmbH & Co KG.

dovolené“²⁵. Pro srovnání, výslovně se přiznává zákazníkovi právo na náhradu újmy za ztrátu radosti z dovolené v Německu, Rakousku, Belgii, Estonsku nebo Nizozemí²⁶.

Z výše uvedených důvodů je patrná nezbytnost zákonné definice pojmu „zájezd“. Občanský zákoník sice tento pojem používá, definice v něm však chybí. Je ale nepochybné, že pro potřeby občanského zákoníku se bude aplikovat vymezení zájezdu podle zákona o cestovním ruchu. Formou poznámky pod čarou na něj občanský zákoník přímo odkazuje. Rozdělení úpravy (zejména oddělení definic klíčových pojmů a úpravy cestovní smlouvy včetně povinností cestovní kanceláře) lze považovat za nevhodné provedení směrnice o souborných službách, které může mást zejména zákazníka, u něhož musíme předpokládat, že není právně vzdělán a o použití dalšího předpisu nemusí vůbec vědět. Ochrana zákazníka ve formě informační povinnosti cestovní kanceláře v rámci předmluvního jednání podle § 10 zákona o cestovním ruchu tak může ztrácet na významu, nebude-li zákazníkem vymáhána²⁷.

Podobné rozdělení ustanovení implementované směrnice o souborných službách je použito jen u nás, na Slovensku, v Maďarsku a Litvě. Ostatní státy provedli směrnici jedním zákonem, příkladmo: v Německu a Nizozemí občanským zákoníkem, v Rakousku a Itálii v zákonu na ochranu spotřebitele, ve Velké Británii, Belgii, Francii nebo Španělsku ve zvláštních zákonech²⁸.

Jak již bylo řečeno, definici pojmu zájezd obsahuje zákon o cestovním ruchu. V § 1 zmiňovaného zákona nalezneme jak pozitivní vymezení, tak negativní. Ustanovení tohoto paragrafu nám v prvním odstavci obecně říká, co je zájezdem, v odstavci druhém ale také, jaké

²⁵ Návrh nového občanského zákoníku. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Obcansky%20zakonik%202011%20PS.pdf>

²⁶ HULMÁK, Milan. Ztráta radosti z dovolené. [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_5911/ztrata-radosti-z-dovolene.aspx

²⁷ SELUCKÁ, Markéta in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: § 460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2386. ISBN 978-80-7400-108-6.

²⁸ SCHULTE-NÖLKE, Hans a MEYER-SCHWICKERATH, Leonie. Package Travel Directive (90/314). in UNIVERSITÄT BIELEFELD. *Consumer Law Compendium: Comparative Analysis*. Dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study2_en.pdf

kombinace služeb zájezdem nejsou, byť by jinak naplňovaly pozitivní definici z odst. 1. Při výkladu termínu „zájezd“ je třeba přihlížet současně k oběma definicím. Zákonem předepsané složky musí být balíček obsahovat kumulativně, to znamená, že pokud kombinace služeb nesplňuje byť jedinou z nich, o zájezd se jednat nebude.

3 POZITIVNÍ DEFINICE

Paragraf 1 zákona o cestovním ruchu stanoví, že zájezdem se rozumí předem sestavená kombinace alespoň dvou z následujících služeb: doprava, ubytování, jiné služby cestovního ruchu, jež nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování, a tvoří významnou část zájezdu, nebo jejichž cena tvoří alespoň 20 % souhrnné ceny zájezdu (dále jen „jiné služby cestovního ruchu“). Zároveň musí být splněny dvě společné podmínky, že je tato kombinace prodávána, nebo nabízena k prodeji za souhrnnou cenu a poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo když zahrnuje ubytování přes noc. Oddělené účtování za jednotlivé položky téhož zájezdu nezprošťuje subjekt, který je oprávněn nabízet a prodávat zájezdy, závazků podle zákona o cestovním ruchu.

Ačkoli se tato definice může jevit jako zbytečně složitá a nepřirozená, jedná se o dnes již tradiční vymezení použité například v Mezinárodní úmluvě o cestovních smlouvách z roku 1970²⁹.

Vládní návrh zákona o cestovním ruchu obsahoval definici zájezdu, která se od té současné ve značné míře lišila. Zachována byla nakonec jen její část, tak aby definice lépe odpovídala vymezení pojmu „soubor služeb“ ze směrnice o souborných službách. V původní verzi bylo za zájezd například označeno i „ubytování, pokud je postupně nabízeno ve více ubytovacích zařízeních a má stanoveny termíny pobytu v jednotlivých ubytovacích zařízeních“. Nebo bylo mezi služby, z nichž může být zájezd sestaven, zařazeno i „stravování, za něž se však nepovažuje snídaně, pokud je poskytována v ceně“.³⁰

²⁹ Článek 1 odst. 3 v originále zní: „*Organized Travel Contract means any contract whereby a person undertakes in his own name to provide for another, for an inclusive price, a combination of services comprising transportation, accommodation separate from the transportation or any other service relating thereto.*“ (International Convention on Travel Contracts ze dne 23.4.1970, dostupné z: <http://www.unidroit.org/english/conventions/c-trav.htm>) Což by se dalo přeložit takto: „Organizovanou cestovní smlouvou se rozumí smlouva, kterou se osoba zavazuje poskytnout vlastním jménem a za souhrnnou cenu druhé osobě kombinaci služeb zahrnující dopravu, ubytování oddělené od přepravy nebo jinou související službu.“(překlad autora)

³⁰ § 1 odst. 1 Vládního návrhu zákona o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně některých souvisejících zákonů.

Ve slovenské úpravě pojmu „zájezd“ jsme mohli ještě donedávna najít jednu výraznou odchylku. Paragraf 2 odst. 3 slovenského zákona č. 281/2001 Z. z., o zájezdech, podmienkach pre podnikanie cestovních kancelárií a cestovních agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka, doplňoval výše uvedenou definici. Zájezdem se podle něj byl i předem připravený pobyt zahrnující jen ubytování na více než tři noci v jednom ubytovacím zařízení jakékoli kategorie a třídy včetně stanu, karavanu a ubytování v soukromí. Jednalo se tedy o výjimku z pravidla kombinování minimálně dvou služeb cestovního ruchu, tak jak to vyžaduje směrnice o souborných službách. V úpravách ostatních států, implementujících příslušnou směrnici, nemělo takové ustanovení obdoby. V roce 2010 bylo toto ustanovení nakonec zrušeno.

Například v Německu není explicitně stanoveno, které služby musí být kombinovány. Paragraf 651a odst. 1 BGB³¹ stanoví, že je zákazníkovi poskytován soubor služeb cestovního ruchu, přičemž logickou interpretací je, že soubor musí jednoznačně tvořit alespoň dvě složky.

V souvislosti s vymezením pojmu „zájezd“ se může objevovat mnoho nejasností, například co všechno pod tuto definici subsumovat. Ne vše, co je v praxi veřejností označováno jako zájezd, bude zájezdem podle zákona o cestovním ruchu. Některé subjekty (zejména cestovní agentury) se naopak snaží, aby jimi poskytované služby nebyly pod tento pojem zařazovány. Proto je otázkou, jak si vykládat jednotlivé složky definice.

Začněme od konce, a sice od konstatování, že oddělené účtování za jednotlivé položky téhož zájezdu nezprošťuje podle zákona o cestovním ruchu subjekt oprávněný nabízet a prodávat zájezdy jeho závazků. Předně je třeba upozornit, že nejde pouze o závazky podle zákona o cestovním ruchu, jak sám zákon uvádí, ale především o závazky vzniklé z cestovní smlouvy podle občanského zákoníku. Zákonodárce se tak snaží zamezit možnosti obcházet zákon tím, že by byly jednotlivé služby nabízeny nebo poskytovány společně, ale

³¹ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 27. Juli 2011 (BGBl. I S. 1600) geändert worden ist. (dále jen „BGB“)

účtovány samostatně, čímž by tato kombinace nenaplnovala definici zákona o cestovním ruchu, konkrétně tu část, která stanoví, že zájezd je nabízen za souhrnnou cenu.

K tomu je nutné dodat, že o zájezd se bude jednat, i když je zákazník povinen uhradit jen část ceny zájezdu. V praxi se s tímto lze setkat v rámci reklamních akcí cestovních kanceláří, kdy je například poskytnuta sleva pro jednu osobu, v případě, že je zákazníkem objednan zájezd pro více osob (například dva dospělí platí plnou cenu a dítě jen cenu letenky). Ke stejnému závěru, i když za jiných okolností, dospěl i Evropský soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 15. 6. 1999, ve věci C 140/97 Walter Rechberger, Renate Greindl, Hermann Hofmeister a další vs. Rakouská republika³².

3.1 Pojem „předem sestavená kombinace“

Definice pojmu „zájezd“ obsahuje požadavek, aby byl balíček služeb tvořící zájezd sestaven předem. Tedy, aby bylo cestovní kanceláří zamýšleno poskytnout tyto služby dohromady. S tím souvisí i otázka, jak posoudit kombinaci sestavenou na specifické zadání zákazníka. Před novelou zákona o cestovním ruchu³³ z roku 2006 bylo součástí negativního vymezení zájezdu omezení, že kombinace služeb cestovního ruchu nesmí být sestavena až na základě individuálního požadavku zákazníka. Zákonem č. 214/2006 Sb. byla tato podmínka zrušena. Stalo se tak na základě potřeby reagovat na závěry vyplývající z rozhodnutí Evropského soudního dvoru ve věci C 400/00 Club-Tour, Viagens e Turismo SA vs. Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido.

V původním řízení žalovala společnost Club-Tour, Viagens e Turismo SA (dále jen „Club-Tour“) pana Loba Gonçalves Garrida o zaplacení ceny zájezdu, kterou tento odmítl zaplatit. Pan Garrido si koupil u společnosti Club-Tour dovolenou (zájezd) v Řecku, zahrnující

³² V tomto případě šlo o aplikovatelnost směrnice o souborných službách na situaci, kdy rakouský deník nabízel svým předplatitelům „bezplatný“ zájezd s tím, že se zájezdu musí účastnit další osoba hradící plnou výši ceny, nebo si předplatitel doplatí cenu jednolůžkového pokoje a letištní taxy.

³³ Zákon č. 214/2006 Sb., který novelizuje zákon č. 159/99 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, s účinností od 1. 8. 2006.

letenky, ubytování po dobu dvou týdnů a plnou penzi. Club-Tour služby objednala u jiné cestovní kanceláře, která rezervovala ubytování, stravování a dopravu, sestavila program a stanovila celkovou cenu. Zákazník si ale dovolenou neužil; hotelový komplex, ve kterém bydlel, byl zamořen vosami a cestovní kancelář ho odmítla přemístit jinam. Portugalský soud, který ve sporu rozhodoval, podal k Evropskému soudnímu dvoru dvě předběžné otázky.

V první otázce se předkládající soud táže, zda má být termín „soubor služeb“ použitý v čl. 2 odst. 1 směrnice o souborných službách vykládán tak, že zahrnuje i kombinaci služeb sestavenou na žádost a podle specifikací zákazníka nebo omezené skupiny zákazníků. Na tuto otázku Evropský soudní dvůr odpověděl kladně. Ve svém stanovisku uvádí, že v definici podle čl. 2 odst. 1 směrnice o souborných službách neshledal důvodu, proč by tomu tak být nemělo. Svůj výklad opírá o bod j) přílohy k dané směrnici, který stanoví, že mezi prvky, které mají být obsaženy ve smlouvě, patří i „zvláštní požadavky, které spotřebitel sdělil organizátorovi nebo prodejci při rezervaci a které obě strany přijaly“.

U druhé otázky, zda má být výraz „předem stanovená“, který se objevuje ve směrnici, vykládán v tom smyslu, že se vztahuje na kombinace složené v okamžiku uzavření smlouvy mezi poskytovatelem a zákazníkem, soud odkazuje na odůvodnění otázky první. Dodává, že pokud je za soubor služeb podle směrnice považována i kombinace sestavená na základě individuálního zadání, kdy pojem „předem stanovená kombinace“ představuje jeden z prvků definice „soubor služeb“, pak je tento pojem nutně aplikovatelný na případy, kdy kombinace služeb cestovního ruchu je výsledkem přání zákazníka, až do okamžiku, kdy strany dosáhnou dohody a uzavřou smlouvu. Pro srovnání, slovenská úprava zájezdu toto pravidlo stanovuje výslovně³⁴.

³⁴ § 2 odst. 2 zákona Slovenskej republiky č. 281/2001 Z. z., o zájazdoch, podmienkach pre podnikanie cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka, ve znění pozdějších předpisů zájazdoch (dále jen „zákon o zájazdoch“) zní: „Za vopred pripravenú kombináciu služieb sa považuje kombinácia služieb pripravená najneskôr v momente uzavretia zmluvy.“.

Kombinace služeb připravené podle individuálních požadavků zákazníka, neboli tzv. forfeity, představovaly pro poskytovatele možnost obejít přísnou úpravu zájezdu v zákoně o cestovním ruchu a cestovní smlouvy v občanském zákoníku. V praxi k tomu také často docházelo. Ve světle výše zmíněné judikatury Evropského soudního dvora a změny zákona to však již možné není.

Není rozhodující, z jakého podmětu cestovní kancelář zájezd sestavuje, rozhodující je, zda byla tato kombinace služeb sestavená v době uzavření smlouvy. Cestovní kanceláře někdy nejprve zjišťují zájem o nějaký balíček služeb, a po zjištění dostatečného počtu zájemců je nechávají podepsat objednávku na tyto zájezdy. V jiném případě zase organizují cesty přímo podle dispozic zákazníka. Existují i zájezdy nabízející možnost zákazníka zvolit si v rámci nabízených služeb například kvalitu ubytování, rozsah stravování a jiné. Ty se označují jako tzv. „zájezdy s options“³⁵ a dnes se jedná o poměrně častý druh zájezdů.

Rozdíl mezi „zájezdy s options“ a „forfeity“ spočívá v rozsahu, jakým individuální požadavky zákazníka zasahují do tvorby zájezdu. Forfeity jsou vytvářeny zcela na základě podmětu zákazníka, vzniká nový zájezd, nová kombinace služeb. U „zájezdů s options“ si zákazník vybere z navrhované nabídky a před uzavřením smlouvy si může vybrat kvalitu služeb nabízených v daném balíčku. Ale ve všech těchto případech se o předem sestavenou kombinaci jedná.

K opačnému závěru musíme dojít v případě, kdy zákazník uzavře s poskytovatelem cestovních služeb smlouvu, jejímž předmětem není kombinace služeb tvořící zájezd. Pokud pak dokoupí další služby u stejného subjektu, tak byť by nyní v souhrnu kombinace služeb definici zájezdu naplňovala, o zájezd se jednat nemůže. Tato kombinace služeb nebyla sestavena předem, poskytovatel zájezd nevytváří podle individuálních požadavků klienta, naopak o tom, že služby poskytuje jedné osobě, a že by tyto jinak mohly tvořit zájezd, nemusí ani vědět.

³⁵ HULMÁK, Milan in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2466. ISBN 978-80-7201-687-7.

Rovněž nepůjde o zájezd v případě, že se subjekt smlouvou zaváže zajistit pro jiného okruh záležitostí, které ale nejsou ve smlouvě specifikovány. Ty jsou konkretizovány po uzavření smlouvy, například formou závazných pokynů objednatele. Kombinace služeb, která by jinak mohla tvořit zájezd, v okamžiku uzavření smlouvy ještě neexistuje, vznikne až později v důsledku činnosti zavázané osoby. V této situaci se nebude jednat o cestovní smlouvu, ale o smlouvu o obstarání věci podle § 733 občanského zákoníku.

Spolu s rozvojem internetu se v posledních letech objevil nový způsob, jak ustanovení chránící spotřebitele obcházet, tzv. dynamické balíčky³⁶, které jsou obdobou výše zmiňovaných forfeitů. Více ekonomicky i jinak propojených subjektů nabízí na svých internetových stránkách odděleně jednotlivé služby cestovního ruchu. Při objednání jedné takové služby je zákazník odkázán přímo na stránky poskytovatele jiné služby. Stejným příkladem je, pokud na jedné internetové adrese jsou odkazy na jiné, samostatné adresy poskytovatelů jednotlivých služeb. Zákazník si tedy sice sám složí balíček ze služeb různých subjektů, fakticky ale se záměrem vytvořit zájezd. V tomto případě však kombinace služeb zájezd netvoří a odpovědnost dodavatelů bude omezena na jednotlivé složky kombinace, nikoli na celek. Zákazník tak bude muset sám řešit provozní otázky spojené například s neposkytnutím jedné ze služeb. U zájezdů je cestovní kancelář odpovědna za splnění všech smluvních povinností za všechny služby v rámci zájezdu. Z hlediska vymezení zájezdu a odpovědnosti z cestovní smlouvy je naprosto nevýznamné, zda jednotlivé služby poskytuje sama cestovní kancelář, nebo jsou zajištěny jinými dodavateli služeb cestovního ruchu. Cestovní kancelář je podnikatel, profesionál, zájezd vytvořila, a proto nese odpovědnost za jeho bezvadný průběh.

Takový způsob obstarání dovolené, který byl výše vysvětlen, může být mnohem levnější než pořízení zájezdu prostřednictvím cestovní

³⁶ LONDON ECONOMICS. Study on Consumer Detriment in the area of Dynamic Packages: Final report to The European Commission – Health and Consumers DG. 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/study_consumer_detriment_dyna_packages_en.pdf

kanceláře. Neposkytuje ale záruky spojené se zájezdem. Bohužel bývá ochrana zákazníka na dnešním trhu, a to nejen v oblasti cestovního ruchu, nedoceněna. Je totiž spojena právě s vyšší cenou. Popularita dynamických balíčků je stále na vzestupu. To dokládá i Studie o poškozování spotřebitelů v oblasti dynamických balíčků od London Economics³⁷. Z ní vyplývá, že již v letech 2008 a 2009 využilo pro svou dovolenou dynamického balíčku 12 % Čechů, celoevropský průměr byl někde okolo 23 %³⁸. Na tento trend je třeba reagovat i legislativně. I z tohoto důvodu je v poslední době připravována revize směrnice o souborných službách³⁹.

3.2 Doba trvání zájezdu

Definice zájezdu v zákoně o cestovním ruchu obsahuje podmínku, že služba musí být poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo zahrnovat ubytování přes noc. Vymezení pojmu „doprava“ se věnuje následující podkapitola. Pokud kombinace služeb zahrnuje ubytování a další ze dvou služeb (doprava nebo jiné služby cestovního ruchu), o zájezd se jedná. V případě, že cesta ubytování přes noc neobsahuje, tedy jedná se o kombinaci dopravy a jiné služby cestovního ruchu, je nutné, aby taková cesta trvala nejméně 24 hodin. Nezáleží na ceně takové cesty. Nyní se zaměříme právě na požadavek minimální doby trvání zájezdu.

Doba trvání zájezdu představuje časový úsek od okamžiku zahájení zájezdu do doby jeho ukončení. Začátek zájezdu představuje zahájení první služby a za konec zájezdu je považováno datum a čas ukončení poslední služby. Oba tyto termíny jsou povinnou náležitostí cestovní smlouvy⁴⁰. Je možné si představit zájezd na poměrně dlouhou

³⁷ LONDON ECONOMICS. Study on Consumer Detriment in the area of Dynamic Packages: Final report to The European Commission – Health and Consumers DG. 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/study_consumer_detriment_dyna_packages_en.pdf

³⁸ Graf č. 5 na straně 31 zmiňované studie (viz. poznámka pod čarou. č. 36).

³⁹ Revize Směrnice o zájezdech: rozprava v Evropském parlamentu. In: ASOCIACE ČESKÝCH CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ A AGENTUR. *Ročenka: 2010* [online]. 2011 [cit. 2012-03-1].

⁴⁰ § 852b odst. 1 písmeno b) občanského zákoníku

dobu, a to i v řádech let, nelze ovšem sjednat zájezd na dobu neomezenou nebo neurčitou.

Místo zahájení zájezdu může v tomto případě hrát důležitou roli. Pokud se musí zákazník dopravit do tohoto místa a zvolí variantu tzv. „po vlastní ose“ (bude se dopravovat do místa zahájení zájezdu samostatně), čas takto strávený na cestě se do doby zájezdu počítat nebude. Zajišťuje-li poskytovatel i přepravu do místa zahájení zájezdu nebo z místa ukončení zájezdu, bude situace opačná. Oddělené účtování za jednotlivé položky téhož zájezdu nezprošťuje subjekt, který je oprávněn nabízet a prodávat zájezdy, závazků podle zákona o cestovním ruchu, a tak by měla být tato doprava zahrnuta do zájezdu.

V praxi se objevují i případy, kdy byl zájezd již formálně zahájen a zákazník nastupuje až během cesty. Podle Hulmáka⁴¹ se tyto případy musí posuzovat podle obsahu cestovní smlouvy. Poskytovatel totiž může ve smlouvě rozlišovat mezi místem zahájení zájezdu a místem nástupu. V takových případech bude takový okamžik zahájení pro všechny účastníky jednotný. V ostatních situacích začíná zájezd pro každého účastníka individuálně, v okamžik jeho nástupu a jednotlivé doby trvání zájezdu se tak mohou lišit.

Pokud se stane, že skutečná doba cesty přesáhne 24 hodin, byť bylo subjekty smlouvy předpokládáno, že se tak nestane, nastává otázka, zda brát v úvahu dobu skutečnou nebo stranami předpokládanou. Hulmák⁴² tvrdí, že je správně při posuzování povahy kombinace služeb zohlednit dobu obvyklou. A to i v případě, že k překročení doby došlo zaviněním organizátora. Opačný výklad by mohl vést k neřešitelnému problému. Smlouva by totiž původně nemusela být uzavřena jako cestovní a nemusela by mít její náležitosti, pokud by ale cesta následně splnila podmínku 24 hodin, pak by se ex post jednalo o zájezd.

⁴¹ HULMÁK, Milan in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2463. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁴² Viz. poznámka pod čarou č. 27

Důsledkem by byla neplatnost smlouvy a v některých případech⁴³ by navíc poskytovatel překročil rozsah živnostenského oprávnění.

Při implementaci směrnice o souborných službách se například Rakousko a Polsko odchýlilo od této výjimky vylučující z rozsahu úpravy cesty, kdy je služba poskytována po dobu kratší než 24 hodin a nezahrnuje ubytování přes noc. Rakousko toto ustanovení do vnitrostátního práva neprovedlo vůbec, Polsko přidalo ještě jednu alternativní podmínku. Zájezdem podle polské úpravy je i kombinace služeb, kdy program obsahuje změnu místa poskytování takových služeb⁴⁴.

V obou případech poskytují právní řády širší rozsah působnosti ustanovení o zájezdu, a tím i vyšší ochranu zákazníkům. Jako příklad pro obhajobu rakouského modelu bývá uváděno obstarání vstupenky na finálový zápas mistrovství světa v kopané zahrnující i letenku tam a zpět, a to vše v jediném dni⁴⁵. Cena takové kombinace služeb může být velmi snadno vyšší než cena týdenního zájezdu. Lze tedy souhlasit, že ochrana spotřebitele by měla být v tomto případě srovnatelná s ochranou při pořízení zájezdu.

3.3 Doprava

Splnění výše rozebraných podmínek nestačí, aby byl vytvořen zájezd. Jeho nejdůležitější podstatou je, že ho tvoří kombinace služeb cestovního ruchu, a to alespoň dvě z následujících: doprava, ubytování a jiné služby cestovního ruchu. I když zájezd nemusí obsahovat dopravu, v praxi tomu tak ve většině případů bude.

Pojem „doprava“ se v občanském zákoníku, respektive i v zákoně o cestovním ruchu, objevuje až v důsledku implementací směrnic

⁴³ Zájezd smí poskytovat jen cestovní kancelář, kombinaci netvořící zájezd i cestovní agentura, viz kapitola „Cestovní smlouva“.

⁴⁴ SCHULTE-NÖLKE, Hans a MEYER-SCHWICKERATH, Leonie. Package Travel Directive (90/314). in UNIVERSITÄT BIELEFELD. Consumer Law Compendium: Comparative Analysis. s. 241 a 242. Dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study2_en.pdf

⁴⁵ SELUCKÁ, Markéta in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: § 460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2385. ISBN 978-80-7400-108-6.

Evropských společenství tvořících tzv. spotřebitelské *acquis*⁴⁶. Objevuje se v úpravě cestovní smlouvy jako jedna ze součástí zájezdu a v § 54 písmeno g) občanského zákoníku. Občanský zákoník sice již před provedením zmiňovaných směrnic obsahoval pojmy jako „dopravní prostředek“ nebo „dopravce“, používal ale důsledně pojem „přeprava“ a to ve spojení se smlouvami o přepravě⁴⁷.

Termíny „doprava“ a „přeprava“ nelze zaměňovat, nejedná se totiž o pojmy stejného významu, ačkoli v běžném projevu bývají tyto pojmy používány synonymicky. Obsahový význam v právním jazyce se liší. K tomuto přispívá i fakt, že zákonodárce při provádění směrnic zvolil termín odlišný, než byl v zákoníku používán, a lze tedy dovodit, že bylo zamýšleno, aby byly tyto termíny vykládány odlišně. Velký akademický komentář k občanskému zákoníku uvádí toto: *„Považujeme proto za důležité zmínit, že v tomto komentáři přiřazujeme slovu přeprava tento obsahový význam: přemístění osoby nebo nákladu z místa výchozího na místo určení. Slovu doprava přiřazujeme tyto významové obsahy: 1) souhrn činností, jimiž se zajišťuje přemísťování osob či nákladu, 2) technologie použité k přemístění (tj. j přepravě), 3) odvětví národního hospodářství, které se zabývá přepravou.“* (ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2218 a 2219. ISBN 978-80-7201-687-7.).

Evropský soudní dvůr se zabýval výkladem čl. odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku⁴⁸. Ten je proveden právě zmiňovaným § 54 písmeno g) občanského zákoníku a stanovuje výjimku z použitelnosti některých ustanovení směrnice na smlouvy o poskytování přepravních služeb, v níž se dodavatel po uzavření smlouvy zavazuje, že tyto služby poskytne ke konkrétnímu

⁴⁶ Tvoří ho osm směrnic přijatých za účelem ochrany spotřebitele, konkrétně jsou to směrnice 90/314/EHS, 90/314/EHS, 93/13/ES, 94/47/ES, 98/6/ES, 98/27/ES a 99/44/ES. (ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II: § 460 až 880. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2379. ISBN 978-80-7400-108-6.)

⁴⁷ § 760 a následující občanského zákoníku

⁴⁸ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 3. 2005, ve věci C-336/03 *easyCar (UK) Ltd vs. Office of Fair Trading*.

datu nebo během konkrétní lhůty. Nakonec soud dospěl k závěru, že mezi „smlouvy o poskytování přepravních služeb“ se řadí i smlouvy o nájmu automobilu.

Uvádí, že při vytváření dikce směrnice nebyl záměrně nezvolen výraz „smlouvy o přepravě“, který je běžně užíván v právních systémech členských států a zahrnuje pouze přepravu cestujících a zboží vykonávanou přepravcem, ale podstatně širší výraz „přepravní služby“, který se může týkat i jiných služeb v oblasti přepravy včetně těch, které nezahrnují přepravu zákazníka nebo jeho majetku, ale které směřují k tomu, aby mu bylo umožněno uskutečnit tuto přepravu. V uvedeném sporu šlo konkrétně o pronájem osobního automobilu, analogicky můžeme dovodit i aplikovatelnost v případě dalších dopravních prostředků.

Je-li součástí zájezdu doprava, musí cestovní smlouva obsahovat druh, charakteristiku a kategorii dopravního prostředku a údaje o trase cesty, stanoví tak § 852b odst. 3 písmeno c) občanského zákoníku. S tím ale nelze souhlasit bez výhrad. V příkladu, který nám přináší výše zmíněný judikát Evropského soudního dvora, kdy se dopravou rozumí poskytnutí dopravního prostředku, lze sice určit druh a charakteristiku dopravního prostředku, u údajů o trase cesty to nemusí být tak jednoduché. Doprava totiž není vykonávána přímo přepravcem, ale samotným zákazníkem za použití dopravního prostředku, který je mu k tomuto účelu poskytnut. Trasa v tomto případě nemusí být ve smlouvě stanovena pevně, ale jen odkazem na místo zahájení a místo ukončení. Zároveň není nutné, aby se tato místa lišila, tedy aby místo výchozí nespĺývalo s místem cílovým. K tomuto závěru přispívá i rozhodnutí rakouského soudu ve věci sp. zn. Ob 295/98w z 25. 3. 1999⁴⁹. Ten tvrdí, že primárním cílem přepravy nemusí být nutně překonání specifikované fyzické vzdálenosti s určitým a předem určeným cílem. V tomto konkrétním případě, který rakouský soud řešil, šlo o nájem lodi i s kapitánem a posádkou, přičemž pronajímatel libovolně určoval

⁴⁹ Oberrster Gerichtshof (Rakousko), 25. Mar. 1999, sp. zn. Ob 295/98w. Dostupné z: http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_19990325_OGH0002_0060OB00295_98W0000_000/JJT_19990325_OGH0002_0060OB00295_98W0000_000.pdf

trasu. Tuto situaci soud přirovnal k prohlídce města z taxíku, kde o charakteru této služby jako dopravy nikdo nepochybuje.

V kontextu těchto judikátů lze dovodit, že pojem „doprava“ by neměl být vykládán restriktivně. To potvrzuje i skutečnost, že doplňky dopravy jsou přímo zákonem vyloučeny z kategorie tzv. jiných služeb cestovního ruchu.

Doprava samozřejmě zahrnuje i přepravu ve smyslu občanského zákoníku⁵⁰. Úprava přitom nespecifikuje, zda se jedná pouze o přepravu osob, můžeme tedy předpokládat, že postačí přeprava věcí. Příkladem může být nějaký druh putovní expedice, kdy cestovní kancelář zajišťuje ubytování v jednotlivých destinacích a přepravu zavazadel mezi nimi, zákazníci se přemísťují sami, pěšky nebo vlastními prostředky (na kolech, v raftech atp.).

Je otázkou, jestli můžeme za dopravu označit i případ, kdy bude organizátorem zájezdu zajištěn pronájem jízdních kol při cyklovýletu. Pronájem dopravního prostředku je sice dopravou, jak bylo vysvětleno výše, podle názoru autora této práce se ale ve výše popsané situaci o dopravu jednat nebude a poskytnutí jízdních kol bude spíše klasifikováno jako jiná služba cestovního ruchu. Zvláště pak, se zřetelem na převládající sportovně-rekreační charakter takové služby, který lze předpokládat.

Nikde není omezeno, že doprava musí být zajištěna tzv. charterovou dopravou, využito může být i linek veřejné dopravy, dokonce i městské hromadné dopravy nebo zajištěním pronájmu dopravního prostředku, jak bylo uvedeno výše.

Je nutné ještě dodat, že jakákoli přeprava nemusí být nutně samostatnou službou. Evropský soudní dvůr v souvislosti s touto otázkou judikoval⁵¹, že doprava, kterou zajišťuje hotel, aby dopravil své zákazníky na blížká cílová místa, zejména do nejbližšího dopravního uzlu (nádraží,

⁵⁰ § 760 a následující občanského zákoníku

⁵¹ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. 10. 1998, ve věci C-308/96 a C-94/97 Commissioners of Customs and Excise proti T.P. Madgett, R.M. Baldwin a The Howden Court Hotel.

letiště), je doplňkem ubytování. Jako taková pak nemůže spolu s ubytováním představovat zájezd.

3.4 Ubytování

Druhou ze služeb, které mohou tvořit zájezd, je ubytování. Pokud kombinace služeb cestovního ruchu obsahuje ubytování přes noc, nemusí splňovat druhou podmínku, tedy nemusí být poskytována po dobu přesahující 24 hodin. O době zájezdu bylo pojednáno v jedné z předchozích kapitol. K naplnění této podmínky nestačí samotné cestování přes noc, a to ani v případě cestování vlakem v lůžkovém kupé nebo kajutě na lodní lince.

Ubytování je nutno chápat jako umožnění dočasného užívání ubytovacího prostoru ubytovaným a současně poskytnutí přímo souvisejících služeb. Proto o ubytování nepůjde, bude-li poskytnut prostor určený k jiným účelům než ubytování, například prostor pro odložení zavazadel, jízdních kol, nebo prostory pro ustájení koní⁵². Do jisté míry můžeme vycházet z ustanovení o smlouvě o ubytování podle § 754 a následující občanského zákoníku. Tou se ubytovatel zaváže poskytnout přechodné ubytování na dobu dohodnutou nebo na dobu vyplývající z účelu ubytování v zařízení k tomu určeném (hotely, noclehárny, ubytovny a jiná zařízení). Stejně jako zájezd samotný, i ubytování, které je jeho součástí, musí splňovat podmínku dočasnosti. Ubytování, které by bylo sjednáno na dobu neurčitou, tak nesplňuje charakteristiku podle § 754 ani ubytování jako součásti zájezdu.

Podmínkou § 754 je ubytování v zařízeních „k tomu určených“. Zákon v demonstrativním výčtu uvádí hotely, noclehárny a ubytovny, doplnit lze ještě například vysokoškolské koleje, kempy nebo kajuty lodí. Požadavek ubytování podle § 852a však nelze vázat pouze na charakter zařízení, tak aby sloužilo výhradně k „přechodnému ubytování“. V případě ubytování zajištěného na základě cestovní smlouvy může jít i o prostory určené k trvalému bydlení. Pak v rámci cestovní smlouvy

⁵² V České republice se začíná rozvíjet síť zařízení pro tzv. hypo-turistiku, několikadenní výlety na koních, kdy je poskytováno ubytování a zároveň krátkodobé ustájení koní, většinou pouze přes noc.

nebude uzavírána smlouva o ubytování⁵³, ale smlouva nájemní na dobu určitou nebo smlouva o užívání budovy nebo její části na časový úsek⁵⁴.

Smlouva o užívání budovy nebo její části na časový úsek, neboli tzv. „time-sharing“, není samostatným smluvním typem, typicky půjde o poddruh nájemní smlouvy. Jedná se o smlouvu nebo soubor smluv uzavřený alespoň na dobu jednoho roku, kterou je spotřebiteli poskytováno právo užívat budovu nebo její část na jeden či více časových úseků v roce. Takové smlouvy musí splňovat speciální požadavky⁵⁵. Tyto požadavky pak musí obsahovat i cestovní smlouva, kterou je ubytování formou „time-sharingu“ poskytnuto.

O ubytování jako samostatnou službu cestovního ruchu nepůjde, pokud tvoří doplněk dopravy. V tu chvíli netvoří doprava a ubytování kombinaci služeb, ale jen jednu službu a to dopravu. To bylo zmíněno již na začátku této kapitoly. Příklad s lůžkem ve vlaku je jasný. Problém nastává při posouzení vícedenní cesty na námořní lodi nebo výletu na jachtě. Rozhodovat zde bude charakter cesty. Pokud je hlavním účelem přeprava do určitého cíle, která zahrnuje jisté pohodlí ve formě poskytnutí kajuty, tvoří ubytování pouze doplněk dopravy. Příkladem může být pravidelná linka trajektu. O kombinaci služeb, a tedy zájezd, naopak půjde, když je ubytování na lodi nabízené speciálně jako turistická poznávací plavba, tedy kde účelem cesty není dopravit se z výchozího do koncového místa, ale projet trasu, respektive místa na ní⁵⁶.

Výklad pojmu ubytování, v souvislosti s úpravou směrnice o souborných službách, řešil Evropský soudní dvůr ve věci C-237/97, AFS Intercultural Programs Finland ry. Šlo o otázku, zda má být aplikována směrnice o souborných službách na cesty zahrnující studentské výměny v době trvání šesti měsíců nebo jednoho roku, jejichž účelem je přítomnost studenta ve škole v hostitelské zemi s cílem

⁵³ § 663a následující občanského zákoníku

⁵⁴ § 58 a následující občanského zákoníku

⁵⁵ § 62 občanského zákoníku

⁵⁶ K podobnému závěru dochází i generální advokátka Verica Trstenjek ve svém stanovisku ve spojených věcech C 585/08 a C 144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller.

seznámit se s lidmi a kulturou této země, a během kterých zůstává student zdarma v hostitelské rodině, jako kdyby byl jejím členem. Soud v tomto případě došel k závěru, že ubytování v hostitelské rodině, kde je dítě pokládáno za člena rodiny, není ubytovací službou ve smyslu směrnice. Tvrdí, že typ ubytování, skutečnost, že je poskytováno zdarma, a jeho trvání nemohou samy o sobě představovat prvky, které by odporovaly konceptu ubytování pro účely této směrnice, jejich společný účinek je ale takový, že „ubytování v hostitelské rodině“, které má všechny tyto vlastnosti, nelze označit za ubytování ve smyslu směrnice. Takový výměnný pobyt, který nezahrnuje kombinaci dopravy, a jiných služeb cestovního ruchu, které nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování a tvoří významnou část zájezdu nebo jejichž cena tvoří alespoň 20 % souhrnné ceny zájezdu, není zájezdem ve smyslu občanského zákoníku, respektive souborem služeb podle směrnice o souborných službách. Tento závěr potvrzuje i rozsudek španělského soudu Audiencia Provincial Baleares ve věci Mateo V. M a další vs. Oci, Educación y Cultura, S. L., sp. zn. 141/2002.

Nový občanský zákoník upravuje problematiku zahraničních školních pobytů explicitně, po vzoru německého BGB. § 2545 stanoví, že: „Je-li předmětem zájezdu pobyt žáka u hostitelské rodiny v jiném státě spojený s pravidelnou návštěvou školy ujednaný alespoň na dobu tří měsíců, zajistí pořadatel za součinnosti žáka jeho vhodné ubytování v hostitelské rodině, jakož i dohled nad ním a péči o něho podle obvyklých poměrů v zemi školního pobytu. Zároveň žákovi vytvoří předpoklady, aby mohl pravidelně navštěvovat školu.“. Nově tedy budou zahraniční školní pobyty posuzovány jako zájezdy, mají ale jistá specifika⁵⁷.

3.5 Jiné služby cestovního ruchu

Poslední složkou, která může ve spojení s jinou tvořit zájezd, je kategorie jiných služeb cestovního ruchu, jež nejsou doplňkem dopravy

⁵⁷ Vyšší ochrana žáka a možnost odstoupit od smlouvy ještě před zahájením pobytu bez povinnosti platit odstupné i v jiných případech, než stanoví obecná úprava.

nebo ubytování a tvoří významnou část zájezdu nebo jejichž cena tvoří alespoň 20 % souhrnné ceny zájezdu.

Česká úprava se v tomto od úpravy ve směrnici o souborných službách liší. Směrnice vyžaduje, aby tyto „jiné služby“ tvořily významnou část zájezdu. Zákon o cestovním ruchu připouští ještě alternativní podmínku. Postačí, pokud cena takových služeb dosahuje alespoň 20 % celkové ceny. V praxi se tak může stát, že služby stejného rozsahu v jednom případě zájezd tvořit budou a ve druhém nikoli. Záležet bude nejen na ceně těchto jiných služeb, ale i na ceně služeb (doprava, ubytování), které s nimi budou (případně nebudou) tvořit zájezd.

Při posuzování, zda se v daném případě jedná o významnou část zájezdu, není rozhodující cena takové služby. S přihlédnutím k podmínce z celkové ceny postačí 20 %, aby se jednalo o „jinou službu“, která může tvořit zájezd. Aby služba byla významnou částí zájezdu, musí tvořit charakter, účel zájezdu. Například účelem lázeňského zájezdu bude relaxace a léčba. Služby spojené s wellness, lázeňskými a léčebnými procedurami, budou představovat „jiné služby“ a to i v případě, že jejich cena nebude dosahovat 20 % ceny zájezdu. Stejně tak bude významnou částí zájezdu na bavorský Oktoberfest vstupenka na samotnou akci.

„Jinými službami“ nejsou služby doplňkové k dopravě nebo ubytování. Služba je doplňková, jestliže jednak přispívá k řádnému provedení hlavní služby a jednak tvoří ve vztahu k hlavní službě okrajovou část. Doplňková služba nepředstavuje pro zákazníka cíl nebo službu, která by byla vyhledávána sama o sobě, ale je prostředkem k získání hlavní služby za co nejlepších podmínek⁵⁸. Tyto služby jsou nabízeny, prodávány a účtovány společně s hlavní službou a tento režim musí platit vůči všem zákazníkům, respektive vůči všem zákazníkům využívajících hlavní služby příslušné kategorie nebo třídy. Příkladem doplňkových služeb u ubytování je snídaně poskytovaná standardně s noclehem, běžné hotelové služby jako úklid, povlečení a služby

⁵⁸ Srovnání například Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. 10. 1998, ve věci C-308/96 a C-94/97 Commissioners of Customs and Excise proti T.P. Madgett, R.M. Baldwin a The Howden Court Hotel.

delegáta nebo pobytová taxa⁵⁹, ale například i doprava, jak bylo vysvětleno v kapitole 3.3 Doprava. U dopravy mohou být příkladem výhody plynoucí pro zákazníka při cestování první třídou. Je jasné, že podobné hraniční situace je třeba posuzovat případ od případu.

Které služby tedy spadají do kategorie „jiných služeb“? Slovenský zákon o zájazdoch uvádí v § 2 odst. 1 písmeno c) orientační výčet: stravování, zabezpečení průvodců, společensko-kulturní program nebo rekreačně-sportovní program. K těmto druhům služeb bychom ještě mohli připojit služby lázeňsko-léčebné, kongresové a vzdělávací. Konkrétně je za jiné služby cestovního ruchu považováno například poskytnutí stravy, jazykový nebo jiný výukový kurz, pronájem sportovního areálu nebo hřiště, zajištění vstupenek na kulturní nebo sportovní akce, nájem sportovního vybavení, wellness a lázeňské balíčky atp.

Francouzský soud řešil otázku, zda může být pojištění jinou službou cestovního ruchu⁶⁰. Dospěl k závěru, že vzhledem k povaze pojistné smlouvy nemůže být pojištění součástí balíčku tvořící zájezd. Pojištění si může zákazník fakultativně sjednat s pojišťovnou a cestovní kancelář pak může fungovat jako zprostředkovatel. Pojištění jako takové ale nebude zahrnuto do kombinace služeb tvořící zájezd. Sjednání pojištění zákazníkem nesmí být podmínkou poskytnutí zájezdu. Slovenská právní úprava výslovně odmítá pojištění jako „jinou službu cestovního ruchu“⁶¹.

⁵⁹ Povlečení, služby delegáta a pobytová taxa jsou součástí ubytování i podle nálezu Ústavního soudu 13. 1. 2005 spisová značka II ÚS 393/03.

⁶⁰ Cour de Cassation (Francie) 12. Jun. 1995 N° de pourvoi : 94-82984 Toumieux vs. Colon.

⁶¹ § 2 odst. 4 zákona o zájazdoch

4 NEGATIVNÍ DEFINICE

Vedle pozitivní definice obsahuje zákon o cestovním ruchu i vymezení negativní, vymezení jaké služby zájezdem nejsou, byť by splňovaly pozitivní definici. Zájezdem, podle § 1 odst. 2, není kombinace služeb cestovního ruchu prodávaná jinému podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání, nebo jejíž nabídka a prodej nesplňuje znaky živnostenského podnikání. Před novelou v roce 2006 obsahoval zákon o cestovním ruchu ještě jednu výjimku, zájezdem nebyla ani kombinace sestavená až na základě individuálního požadavku. Ta byla, výše zmíněnou novelou, zrušena, protože odporovala závěrům rozhodnutí Evropského soudního dvoru, který řešil otázku balíčku služeb sestaveného na základě požadavků zákazníka a otázku výkladu termínu „předem sestavená kombinace služeb“⁶².

Směrnice o souborných službách neobsahuje negativní definici, tak jak jí stanoví české právo. Obecně lze říci, že česká úprava vztahuje požadavky v negativním vymezení k předmětu vztahu, tedy zájezdu. Směrnice tak činí vůči subjektům. Tyto požadavky tedy plně neodpovídají těm, které obsahuje směrnice. Směrnice byla svým charakterem omezena na ochranu spotřebitele, úprava cestovní smlouvy v českém občanském zákoníku má ale obecnější charakter. Byla tedy potřeba vymezit vztahy mezi subjekty, kde má být jedné ze stran poskytována zvýšená ochrana, i když není spotřebitelem. Zvolená legislativní cesta sledující snahu vymezit vztahy nejen v závislosti na postavení subjektů, ale i přes předmět plnění, je považována za nevhodnou⁶³. Předmět plnění je tak závislý na charakteru smluvních stran, i když fakticky jimi není nijak ovlivněn.

První podmínkou negativního vymezení stanoví zákon o cestovním ruchu, že za zájezd se nepovažuje kombinace služeb prodávaná podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání. Již v kapitole 1 Cestovní smlouva bylo vysvětleno, že zájezd může být poskytován

⁶² O tom více v kapitole 3.1 Pojem „předem sestavená kombinace“.

⁶³ HULMÁK, Milan in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2465. ISBN 978-80-7201-687-7.

i podnikateli, který zjevně, s přihlédnutím ke všem okolnostem, jedná v rámci podnikatelské činnosti. Zmiňovali jsme také příklad s konferencí nebo služební cestou. Výjimka uvedená v § 1 odst. 2 písmeno a) se vztahuje na služby prodávané za účelem *dalšího* podnikání, tedy pokud je prodej zájezdů koncovému zákazníkovi předmětem podnikání druhého podnikatele. Ještě je nutné dodat, že podnikatelem, který je oprávněn prodávat zájezdy, je pouze cestovní kancelář. V praxi vzniká paradoxní situace, kdy soubor služeb prodávaný jiné cestovní kanceláří není zájezd, ale když tato druhá cestovní kancelář prodává koncovému zákazníkovi stejný soubor služeb, o zájezd se jedná. Dokonce může dojít k situaci, že soubor služeb sestaví cestovní agentura a prodá ho cestovní kanceláří. Balíček služeb v tu chvíli netvoří zájezd, a tak ho může prodávat i cestovní agentura, která nemá koncesi cestovní kanceláře.

Tato výjimka má ale dva důvody. Úprava cestovní smlouvy a tedy i zájezdu má chránit slabší stranu. Ve chvíli, kdy ve vztahu vystupují dva podnikatelé se stejným předmětem podnikání, mají rovné postavení, oba jsou profesionálové (alespoň se to předpokládá a je nutné se k nim takto chovat). Druhým důvodem je uplatnění práv a odpovědnosti plynoucí z cestovní smlouvy. Cestovní kancelář odpovídá zákazníkovi za porušení závazků z cestovní smlouvy bez ohledu na to, zda tyto závazky mají být splněny přímo cestovní kanceláří, nebo jinými dodavateli služeb cestovního ruchu poskytovaných v rámci zájezdu⁶⁴. Zákazníky se rozumí hlavně osoby, které zájezd „konzumují“. Tomu odpovídají i jejich práva, respektive povinnosti cestovní kanceláře. Například u práva na rychlou pomoc v nesnázích⁶⁵ by jeho uplatňování zákazníkem mohlo být značně ztíženo (což je, vzhledem ke smyslu celého ustanovení, nežádoucí efekt). Navíc by bylo nelogické, kdyby takové právo mohla uplatňovat jiná cestovní kancelář, která se navíc zájezdu vůbec neúčastní, naopak má sama povinnost takovou pomoc zákazníkovi poskytnout.

I přes výše uvedené důvody můžeme souhlasit s názorem JUDr. Hulmáka, že charakteristickou vlastností předmětu právního vztahu by nemělo být postavení subjektů dotčeného vztahu. Dle autora této

⁶⁴ § 852i občanského zákoníku

⁶⁵ § 852k občanského zákoníku

práce by bylo lepší, kdyby tato podmínka nebyla součástí definice zájezdu. Prodej zájezdu jinému podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání by ale nebyl podmíněn uzavřením cestovní smlouvy.

Druhá výjimka negativního vymezení pojmu „zájezd“ je neméně problematická. Podle § 1 odst. 2 písmeno b) není zájezdem kombinace služeb cestovního ruchu, jejíž nabídka a prodej nesplňuje znaky živnostenského podnikání. Poznámkou pod čarou zákonodárce odkazuje na zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském oprávnění (dále jen „živnostenský zákon“).

Někteří autoři⁶⁶ vycházejí pouze z formálního pojetí cestovní smlouvy a vylučují z úpravy cestovní smlouvy soubor služeb nabízený nepodnikatelem na základě vymezení provozovatele cestovní kanceláře⁶⁷. Zákon o cestovním ruchu výslovně stanoví, že o zájezd nejde v případě absence materiálního znaku, tedy pokud nabídka a prodej zájezdu nesplňují podmínky živnostenského podnikání. A ani v tomto případě nebude aplikováno ustanovení o cestovní smlouvě.

Při posuzování podmínek živnostenského podnikání musíme nutně vycházet z úpravy § 2 živnostenského zákona, který říká, že živností (živnostenským podnikáním) je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem. Aby byla činnost soustavná, nemusí být trvalá ani nepřetržitá, může být provozována sezónně nebo v intervalech. Nemůže se však jednat o činnost jen výjimečnou nebo příležitostnou. Samostatností je třeba rozumět možnost osoby rozhodovat podle vlastní úvahy o době a místě vykonávání činnosti a o organizaci práce bez zařazení do organizační struktury jiné osoby. Provádění činnosti vlastním jménem a na vlastní odpovědnost vyžaduje, aby osoba vykonávající činnost nejednala jménem a na odpovědnost někoho jiného. Podmínka ziskovosti prováděné činnosti neznámá, že zisku (majetkového prospěchu) musí

⁶⁶ RAKOVSKÝ, Josef in ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1407. ISBN 80-7179-486-4.

⁶⁷ „Provozovatel cestovní kanceláře (dále jen "cestovní kancelář") je podnikatel, který je na základě koncese oprávněn nabízet a prodávat zájezdy.“ (§ 2 zákona o cestovním ruchu)

být skutečně dosaženo. Dosahování zisku však musí být alespoň záměrem a motivem podnikatele.⁶⁸

Pokud bychom vycházeli pouze z materiálního hlediska, dospěli bychom k nežádoucímu závěru. Cestovní kancelář, podnikatel, by nemusel uzavírat cestovní smlouvu v případě, že by kombinace služeb nesplňovala podmínek živnostenského podnikání, například pokud by byla nabízena jen za cenu nákladů jako charitativní akce⁶⁹; nejednalo by se totiž o zájezd. Proto je zapotřebí posuzovat danou situaci podle obou hledisek - formálního i materiálního. Je-li balíček prodáván cestovní kanceláří, není třeba zkoumat naplnění materiálních znaků živnosti a o zájezd se jednat bude. U ostatních subjektů přichází na řadu právě materiální pojetí. V případě, že subjektem, který prodává kombinaci služeb, jejíž nabídka a prodej splňuje znaky živnostenského podnikání, nebude cestovní kancelář, bude se nutně jednat o neoprávněné podnikání. Kromě toho, že neoprávněnému podnikateli hrozí postih⁷⁰, budou smlouvy jím uzavřené stejně posuzovány podle ustanovení o cestovní smlouvě. Za prvé proto, že zájezd lze poskytovat pouze prostřednictvím uzavřené cestovní smlouvy a v tomto případě se o zájezd jednat bude. Za druhé obchodní zákoník v § 3a stanoví, že povaha nebo platnost právního úkonu není dotčena tím, že určité osobě je zakázáno podnikat nebo že nemá oprávnění k podnikání.

Proč zákon obsahuje tuto podmínku? Zákon pamatuje na určité situace, kdy by bylo neúčelné, nebo nemožné požadovat po subjektu, který poskytuje soubor služeb, který by jinak tvořil zájezd, aby měl koncesi cestovní kanceláře a například s ní spojené pojištění proti úpadku. Půjde například o školní výlety, výlety zájmových nebo neziskových sdružení, školy v přírodě. Takové akce bývají často poskytovány jen za cenu vynaložených nákladů a příležitostně. Navíc lze

⁶⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-487-2.

Definice živnosti splývá s definicí podnikání podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Proto jsem vycházel z komentáře k obchodnímu zákoníku.

⁶⁹ HULMÁK, Milan in ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008, s. 2469. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁷⁰ Jedná se o správní delikt, případně trestný čin při velkém rozsahu.

dosledovat členský nebo jiný úzký vztah pořádající osoby a osob zúčastněných.

Rovněž tuto podmínku by autor doporučil vázat raději na použitelnost cestovní smlouvy než na její předmět.

Směrnice o souborných službách, ze které zákon o cestovním ruchu vychází, takovou podmínku přímo v rámci definice „souboru služeb“ nezná. Ale článek 2 této směrnice, který definuje organizátora, ho označuje jako osobu, která jinak než příležitostně organizuje souborné služby a prodává je nebo je nabízí k prodeji. Opět se setkáváme s požadavkem vázaným na subjekt, nikoli na předmět závazku. Navíc směrnice neobsahuje žádnou zmínku o postavení organizátora jako podnikatele, rovněž nepodmiňuje poskytování souboru služeb koncesí cestovní kanceláře. Ze zprávy Evropské komise naopak vyplývá, že úprava směrnice se musí vztahovat i na subjekty nabízející zájezdy bez licence, kterou právní řády jednotlivých zemí k tomuto vyžadují⁷¹.

Nový občanský zákoník obsahuje negativní vymezení zájezdu, které je v zásadě stejné jako jeho současná podoba. Doslovně § 2549 nového občanského zákoníku zní: *„Zájezdem podle tohoto dílu není soubor služeb cestovního ruchu poskytnutý podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání ani soubor služeb cestovního ruchu, jehož nabídka a poskytnutí není podnikáním“*. Nová úprava tak bude z části duplicitní a žádnou změnu v tomto ohledu nepřináší. Ještě připomeňme, že nový občanský zákoník označuje za „pořadatele“ osobu nabízející zájezd podnikatelským způsobem (v tomto spatřuje autor zmíněnou duplicitu).

Při srovnání české a slovenské úpravy negativní definice můžeme najít podstatný rozdíl. Slovenský zákon o zájezdech⁷² neobsahuje podmínku podnikatelského charakteru poskytování zájezdu. Zájezdem podle slovenského práva bude například i školní výlet, nebo cesta

⁷¹ *Report on the Implementation of Directive 90/31/EEC on Package Travel and Holiday Tour in the Domestic Legislation of EC Member States* (Sec(1999) 1800 final). s. 8 a 9. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/pack_trav/pack_trav02_en.pdf

⁷² Zákon Slovenské republiky č. 281/2001 Z. z., o zájezdech, podmienkach pre podnikanie cestovních kancelárií a cestovních agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „zákon o zájezdech“)

organizovaná neziskovým zájmovým sdružením. Naopak obsahuje ještě podmínky, že za zájezd není považováno individuální zajištění a uskutečnění dopravy, prodej dopravních cenin, prodej vstupenek na kulturní, sportovní a jiné akce a zabezpečení průvodcovských služeb, zároveň není zájezdem pouhé poskytování ubytovacích služeb. Tato ustanovení můžeme považovat za naprosto zbytečná, protože stejný závěr lze vyvodit již z pozitivního vymezení předchozích odstavců⁷³.

⁷³ Definici zájezdu obsahuje § 2 zákona o zájezdech, pozitivní definici v odstavcích 1 a 2, negativní v odst. 3.

5 ZÁJEZD A PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

Mezi osobami podnikajícími v prostředí cestovního ruchu zuří tuhý konkurenční boj. Faktorem, jak přesvědčit zákazníka, aby zakoupil právě daný zájezd, je i originalita a fantazie pracovníků sestavující program a služby zájezdu⁷⁴. Je zajímavou otázkou, zda si jedinečnost kombinací cestovních služeb a destinací zaslouží zvláštní ochranu. Tedy, je-li zájezd chráněn právem duševního vlastnictví nebo jiným způsobem⁷⁵.

Zájezd nemůže být považován za autorské dílo. Nesplňuje znaky definice, kterou obsahuje § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“), ve znění pozdějších předpisů. Ten stanoví, že předmětem autorského práva je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.

V první řadě není zájezd literárním, uměleckým či vědeckým výtvorem. Jedná se o kombinaci služeb vytvořenou především za účelem rekreace, je počinem obchodně-právním. V takovém balíčku služeb by snad nikoho nenapadlo hledat prvek umění nebo vědy. Zájezd jako idea a kombinace služeb je nehmotným předmětem právního vztahu, je primárně myšlenkou, kterou nelze chránit a to podle samotného znění ustanovení autorského zákona. Zájezd také nemá další důležitou vlastnost autorského díla, nelze ho ukotvit v objektivně vnímatelné podobě. Hlavním účelem zájezdu je subjektivní zážitek účastníka. Lze sice popsat charakteristiku nebo vlastnosti zájezdu, respektive jednotlivých služeb programu, například v katalogu, ale zájezd jako takový je nakonec prožíván každým zákazníkem individuálně. Bylo již dříve řečeno, že zájezd je službou a právě jednou z charakteristických

⁷⁴ Příklad viz poznámky pod čarou č. 1 a 2

⁷⁵ BANDÚROVÁ, Monika. *Právní aspekty cestovního ruchu*. Brno, 2008/2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/76696/pravf_r/Rigorozni_prace_Pravni_aspekty_cestovniho_ruchu._M.Bandurova.pdf. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra občanského práva.

vlastností služeb je jejich proměnlivost. Nesplnění těchto znaků znamená, že zájezd není autorským dílem.

Oproti tomu prezentace zájezdu, ať už formou popisu v katalogu, reklamy atp., již prvky autorství obsahuje a bude zaručena ochrana práv autora k tomuto „dílu“. Lze ale očekávat, že takové literární nebo jiné „zhmotnění zájezdu“ není to hlavní, co by se snažily ostatní cestovní kanceláře od autora převzít. Primárně půjde o „vzorec“ sestavení a charakter jednotlivých služeb případně destinací.

Podobně jako „objektivně vnímatelná“ prezentace zájezdu může být jako ochranná známka chráněn název zájezdu a to podle zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů. Ale samotný zájezd takto také chránit nelze.

Zájezd není hmotným předmětem, nedá se vyrábět, technicky zdokumentovat⁷⁶ a nemá průmyslově využitelnou hodnotu. Proto se na něj nebudou vztahovat ani jiné prostředky ochrany práva průmyslového vlastnictví, jako je ochrana průmyslových vzorů, vynálezů, zlepšovacích návrhů nebo užitných vzorů.

Zájezd netvoří ani obchodní tajemství upravené v § 17 obchodního zákoníku. Ten stanoví, že obchodním tajemstvím jsou skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje. Služba, respektive soubor služeb, nemůže být obchodním tajemstvím už ze své povahy, navíc informace o nich budou běžně dostupné pro veřejnost. V rámci podnikání cestovní kanceláře může být obchodním tajemstvím zejména tzv. „know-how“ představující například kontakty na jednotlivé dodavatele služeb cestovního ruchu, samotný zájezd rozhodně ne. Na druhou stranu i taková data z oblasti cestovního ruchu mohou být velmi cenná a je třeba jim zaručit ochranu.

⁷⁶ Popis zájezdu v katalogu můžeme těžko nazvat technickou dokumentací.

Jedinou možností, jak mohou cestovní kanceláře chránit svůj „výtvor“ v podobě zájezdu, jsou prostředky ochrany proti nekalé soutěži podle § 44 a následujících, obchodního zákoníku. Paragraf 44 obsahuje generální klauzuli, která zní následovně: „Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům. Nekalá soutěž se zakazuje.“

Sestavováním jedinečných zájezdů vytváří cestovní kanceláře konkurenční prostředí v oblasti cestovního ruchu. Prodejem zájezdů se pak účastní hospodářské soutěže, jejímž základem je právě konkurenční prostředí. Pokud cestovní kancelář převezme nápad jiného cestovního kanceláře a začne nabízet jí původně sestavenou kombinaci služeb jako svou vlastní, může vztahy hospodářské soutěže narušit. Zjevně to bude činit s úmyslem získat pro výsledky vlastního podnikání prospěch, jehož by jinak nedosáhla. Tím samozřejmě vznikne újma cestovního kanceláři, která tímto přijde o zákazníky, jež by si jinak tento zájezd zakoupili u ní. Může docházet i k parazitování na pověsti⁷⁷, a to jak na pověsti cestovního kanceláře, tak jejích služeb, případně k vyvolání nebezpečí záměny⁷⁸, a to zejména v případě, kdy je konkrétní zájezd spojován právě s konkrétní cestovní kanceláří.

Tyto příklady jsou ale velmi hypotetické a autorovi není znám případ, kdy by se cestovní kancelář pokusila chránit svůj zájezd jakoukoli z těchto vyjmenovaných cest. Na druhou stranu žijeme v době, kdy jsou soudní spory vedeny o větší banality.

⁷⁷ § 48 obchodního zákoníku

⁷⁸ § 47 obchodního zákoníku

6 LETNÍ DĚTSKÝ TÁBOR

Letní dětské tábory patří již dlouhou dobu k oblíbeným volnočasovým akcím. Pro rodiče představují možnost, jak zaměstnat ratolesti v době letních prázdnin, když sami nemají dovolenou. Pro děti pak možnost strávit příjemné chvíle, něco se naučit a poznat nové kamarády. V souvislosti s touto prací vyvstala otázka, zda takový dětský tábor splňuje znaky zájezdu ve smyslu § 1 zákona o cestovním ruchu.

Tato otázka má dopad nejen na pořadatele dětských táborů, ale i na jejich klienty. V takovém případě by totiž nejen musela být pořadatelem pouze osoba s koncesí cestovní kanceláře, navíc by mezi pořadatelem a zákonným zástupcem dítěte, které se tábora účastní, musela být sjednána cestovní smlouva se všemi náležitostmi. Organizátor tábora by také odpovídal z cestovní smlouvy a zákazník by mohl uplatňovat práva z takové smlouvy v plném rozsahu.

Nejprve je nutné zmínit, že dětský tábor představuje „zotavovací akci pro děti“ podle § 8 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů. Na jeho pořádání se tudíž vztahují zejména podmínky podle § 8 až 14 tohoto zákona a dále podmínky vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že takové akce jsou určeny pro děti, které se jich navíc účastní bez svých zákonných zástupců, je třeba brát i na toto zvláštní zřetel. Detailní rozbor všech požadavků, zejména těch hygienických, na akce takového typu by nebyl pro potřeby této práce účelný.

Nyní se zaměříme na samotný charakter dětského tábora a na to, zda naplňuje znaky zájezdu.

Dětský tábor je beze sporu předem sestavenou kombinací služeb cestovního ruchu, která je nabízena za souhrnnou cenu. Téměř vždy zahrnuje ubytování a jiné služby cestovního ruchu. Těmito jinými službami jsou stravování, zajišťování programu pro děti a vykonávaný dozor. V některých případech se setkáváme i s případy, kdy je organizátorem zajištěna i doprava. Speciální kategorií dětských táborů

jsou tzv. příměstské tábory. Děti při nich přespávají doma (tedy není jim poskytováno ubytování), program a dozor je jim zajišťován pouze během dne. Výhodou takových táborů je jejich cena, která se snižuje o náklady za ubytování. Na druhou stranu i zde se může jednat o kombinaci služeb (stravování, program, dohled, které jsou často doplňovány zajištěním sportovních a kulturních akcí a dopravou na ně). Klasický i příměstský tábor jsou pořádány na dobu přesahující 24 hodin, ten „klasický“ navíc zahrnuje i ubytování přes noc. I tato podmínka je tedy splněna.

V rámci negativní definice zatím odložíme ustanovení, že zájezd není kombinace služeb prodávaná jinému podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání, a vrátíme se k němu později.

Více nás bude zajímat druhá z podmínek negativní definice. V praxi se téměř stejně často setkáváme s osobami, které nabízejí účast na dětském táboře v rámci své podnikatelské činnosti, jako i s případy, kdy provozování dětského tábora nespĺňuje znaky živnostenského podnikání.

Dětský tábor organizovaný například zaměstnavatelem pro děti vlastních zaměstnanců, občanským sdružením či odborovým svazem pro vlastní členy (respektive pro děti členů) nebude splňovat znaky živnostenského podnikání. Nebudou je splňovat ani jiné dětské tábory pořádané nikoli za účelem dosažení zisku. Prokazovat účel pořádání tábora ale může být někdy značně problematické. Pomoci by k tomu mělo závěrečné vyúčtování obsahující finanční doklady z realizovaných táborů a dokládající příjmy a náklady provozovatele.

Některé osoby pořádající tábory jsou přímo zřizovány jako neziskové organizace, například formou občanského sdružení nebo příspěvkové organizace. U takových sice můžeme předpokládat nepodnikatelský charakter organizování dětských táborů, je ale nutné dodat, že „neziskovost“ takové osoby je myšlena ve smyslu zákazu přerozdělování zisků vzniklých z činnosti organizace mezi vlastníky nebo vedení organizace. Neziskové organizace mohou svou činností vytvářet

zisk, ovšem ten musí být použit na cíle dané posláním organizace⁷⁹. Proto je i zde nutné posuzovat, zda přímo nabídka a prodej dětského tábora splňuje, či nesplňuje znaky živnostenského podnikání.

Pořádání dětského tábora podnikatelským způsobem vyžaduje podnikatelské oprávnění, stejně jako jakákoli jiná živnost ve smyslu živnostenského zákona. Je tedy otázkou, které oprávnění bude pro takové pořádání dětského tábora vyžadováno. Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 140/2000 Sb., kterým se stanoví seznam oborů živností volných, ve znění nařízení č. 468/2000 Sb., obsahovala obor č. 111 „Pořádání dětských rekreačních a rekreačně-vzdělávacích akcí“, do kterého spadalo i pořádání dětských táborů. Toto ustanovení mohlo vyvolat mylnou domněnku, a v mnoha případech jistě vyvolalo, že takové živnostenské oprávnění zahrnuje bez dalšího všechny činnosti, které jsou nutné k realizaci dětského tábora, tedy i k poskytování komplexního balíčku služeb⁸⁰. Prvotní záměr ovšem byl ten, aby jeho obsahem bylo zejména vedení těchto akcí, organizace a zajištění výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí, dohled nad dětmi při pobytu v táboře atp.⁸¹ Naopak zprostředkování a prodej zájezdů, poskytování hostinské činnosti, ubytovacích služeb, tělovýchovných a sportovních služeb mělo být vyhrazeno osobám s jiným živnostenským oprávněním. Proto byl tento obor č. 111 nařízením vlády č. 491/2004 Sb. nahrazen oborem "Mimoškolní výchova a vzdělávání". Přejícná ustanovení tohoto nařízení zachovávají platnost živnostenských oprávnění, která trvala ke dni nabytí účinnosti tohoto nařízení. Proto i tak dnes zůstávají osoby s živnostenským oprávněním k pořádání dětských rekreačních a rekreačně-vzdělávacích akcí. Pokud ale poskytují komplexní balíček služeb (zájezd) jedná se o neoprávněné podnikatele, i když nikoli záměrně, ale pouze z neznalosti. Jak je ale známo, „ignorantia legis non excusat“.

⁷⁹ ŠKARABELOVÁ, Simona. *Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace*. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/soubory_diskuse/vymezeni_nno.pdf

⁸⁰ Anotace: nařízení vlády č. 491/2004 Sb. *Sagit* [online]. [cit. 2012-03-1]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/zpravodajxtanot.asp?cd=167&typ=r&zdroj=../_anotace/sb04491a

⁸¹ Jak vyplývá z nařízení vlády č. 469/2000 Sb., ze dne 8. listopadu 2000, kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností.

Závěrem této kapitoly tedy je, že v případech, kdy je dětský tábor pořádán za účelem dosažení zisku a poskytován koncovému zákazníkovi jako komplexní balíček služeb, naplňuje zákonné předpoklady, a jedná se o zájezd. Pořadatelem takového dětského tábora může být pouze cestovní kancelář s příslušnou licencí.

Zájezdem není prodej kombinace služeb jinému podnikateli k jeho dalšímu podnikání. Pokud by tedy nějaký subjekt, který není cestovní kancelář, chtěl pořádat dětský tábor jako živnost, mohl by užít tohoto ustanovení v negativní definici. Pak by mu zjevně postačovalo živnostenské oprávnění k poskytování jednotlivých služeb. V souhrnu by k takovému pořádání dětského tábora stačili dvě živnosti volné: živnost „cestovní agentura“, nebo „pohostinství“, a „mimoškolní výchova a vzdělávání“. Poté by tento balíček služeb prodal cestovní kanceláři a ta by ho obratem nabízela koncovým zákazníkům.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vymezit předmět právního vztahu vzniklého na základě cestovní smlouvy. Tímto předmětem je podle občanského zákoníku zájezd. Ve své práci jsem se zaměřil zejména na legální definici tohoto pojmu, ale i na jeho vlastnosti jako služby oblasti cestovního ruchu. Pro lepší přehlednost je práce rozdělena do několika kapitol.

V první kapitole jsem se snažil krátce charakterizovat cestovní smlouvu. Cestovní smlouva však nebyla primárním tématem této práce. Vzhledem k blízké souvislosti s problematikou zájezdu jsem se rozhodl alespoň pro krátký exkurs. Můj výklad jsem omezil na základní vymezení cestovní smlouvy, základní pojmy, náležitosti a charakter smlouvy, zejména na ty prvky, které mohly mít vliv na pozdější výklad.

Další tři kapitoly jsou ústředními kapitolami celé práce. Týkají se samotného vymezení pojmu zájezd. První z kapitol pojednává o označení „zájezd,“ proč bylo zvoleno právě toto označení, a o jeho zařazení do právní úpravy České republiky. V neposlední řadě se tato kapitola zabývá otázkou potřebnosti tohoto termínu, respektive proč je nezbytná přesná definice a vymezení jednotlivých složek této definice. Bylo také zdůrazněno, že nelze žádný prvek definice zájezdu opomíjet a případný zájezd je třeba posuzovat jako celek.

Třetí a čtvrtá kapitola obsahují samotnou legální definici pojmu zájezd, tak jak ji upravuje zákon o cestovním ruchu. Záměrně jsem definici rozdělil na její pozitivní a negativní část.

Kapitola Pozitivní definice je dále rozdělena na podkapitoly, týkající se jednotlivých složek definice, které jsou dále rozvedeny. Zejména u analýzy těchto složek jsem se musel opírat o judikaturu, která je vykládá v praxi. V této kapitole se mimo jiného také zabývám třemi druhy služeb cestovního ruchu, které jsou způsobilé tvořit ve své kombinaci zájezd. Jsou to doprava, ubytování a tzv. jiné služby cestovního ruchu.

Čtvrtá z kapitol je malým exkurzem do práva živnostenského podnikání. Tématem této kapitoly je negativní definice zájezdu. Obě její podmínky právě s podnikáním jednoho nebo obou subjektů potenciálního právního vztahu, jehož předmětem je zájezd, přímo souvisí.

Další část této práce je věnována problematice duševního vlastnictví a ochrany zájezdu jako originálního výtvoru. Zabýval jsem se otázkou, zda vůbec, a případně jakými prostředky, lze této ochrany dosáhnout.

A konečně poslední kapitola. Ta vznikla z osobní angažovanosti autora práce do problematiky pořádání dětských táborů. Na jednom příkladu zde bylo prakticky ukázáno, jak se v konkrétních případech posuzuje, zda kombinace služeb cestovního ruchu tvoří, respektive netvoří, zájezd. Zároveň se ukázalo, jak může sám zákonodárce přispět k jisté míře zmatení adresátů práva.

Zájezd je specifická kombinace služeb cestovního ruchu. Musí být nabízena a prodávána jako komplexní balíček za jednotnou cenu a podnikatelským způsobem. Tvořit ji může doprava, ubytování nebo jiné služby cestovního ruchu, přičemž vždy alespoň dvě z tohoto výčtu. Jednotlivé služby je nutno posuzovat i ve vzájemných souvislostech. Je možné, že se jednotlivé služby doplňují nebo překrývají. Takové doplňkové služby jsou považovány za součást služby hlavní. Kategorie jiných služeb musí navíc tvořit podstatnou část zájezdu nebo minimálně 20 % celkové ceny. Pokud zájezd nezahrnuje ubytování, musí ostatní služby v souhrnu přesahovat dobu trvání 24 hodin. Kombinace služeb prodávaná jinému podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání není zájezdem.

Současná definice pojmu zájezd se jeví poněkud složitá. Je ale důležité zdůraznit, že v oblasti cestovního ruchu existuje mnoho služeb a mnoho možností, jak je kombinovat. Svou roli tak hraje řada proměnných, se kterými je nutno počítat. Individualita takových služeb nás nutí posuzovat případ od případu. Legislativní definice by měla představovat vzorec, jak postupovat při takovém hodnocení kombinace služeb. Je jasné, že přísná pravidla poskytování zájezdu nelze vztáhnou

na všechny služby nebo kombinace služeb cestovního ruchu. Dle mého názoru reflektuje současná česká právní úprava výše zmíněné dostatečně. Jediným mým návrhem na změnu současné definice, respektive i definice v úpravě nového občanského zákoníku, by bylo vypuštění negativního vymezení z definice zájezdu. Podle mého názoru by bylo vhodnější vázat tyto podmínky související s podnikatelským chováním subjektů na použitelnost cestovní smlouvy než přímo na její předmět.

Česká právní úprava definice pojmu zájezd vychází z evropské legislativy, konkrétně ze směrnice o souborných službách. V některých částech se od pojetí obsaženého ve směrnici liší. Na tyto rozdíly jsem se ve své práci snažil vždy upozornit a zároveň jsem se pokusil vysvětlit, co mohlo českého zákonodárce vést k přijetí takových odlišností. Také jsem se snažil upozornit na rozdílné úpravy této problematiky u jiných států Evropské Unie.

Zopakuji, že český právní řád dozná změn s příchodem nového občanského zákoníku. Stejně tak i definice pojmu zájezd a celá úprava současné cestovní smlouvy. Nový občanský zákoník by měl lépe reflektovat směrnici o souborných službách. I zde ale najdeme jisté rozdíly.

Je třeba přizpůsobovat legislativu rychle se rozvíjejícím oblastem. Příchod nových technologií a obecný rozvoj cestovního ruchu vyvolává změny i v evropském právu. Chystaná revize dnes již zastaralé směrnice o souborných službách bude mít jistě dopad i na legislativu jednotlivých států unie. Lze ale předpokládat stávající trend, spočívající v posilování ochrany slabších subjektů právních vztahů, ať jsou nazýváni spotřebitelem nebo zákazníkem.

RESUMÉ

The objective of this diploma thesis is to define concept of law “Tour”. Not everything called as a tour meets conditions of habeas corpus. The exact definition is needed to protect consumers. Therefore was my goal to analyse components and conditions of the tour using monographic literature, explanatory reports on authorities and judicatures, especially judicatures of European Court of Justice.

The whole regulation is based on Council Directive 90/314/EEC of 13 June 1990 on package travel, package holidays and package tours. Therefore have all member states of European Union the regulation similar. I have pointed out differences such as designation of a tour, restrictions or extensions of tour conditions.

In the Czech Republic is the issue of a tour protected by the Act on conditions of business operation in the tourism industry, which is referred by the Civil Code. The term “Tour” means the pre-arranged combination of no fewer than two of the following when sold or offered for sale at an inclusive price and when the service covers a period of more than twenty-four hours or includes overnight accommodation: transport; accommodation; other tourist services not ancillary to transport or accommodation and accounting for a significant proportion of the package or be at least 20 % of the overall package price.

Czech law also recognizes the negative definition specifying what is not a tour. The tour isn't a combination of tourism services sold to another entrepreneur for resale or whose offer and sale does not meet the characters of trade.

The regulation of the tour should change in the new Civil Code. It should be closer to the definition given in the directive. It will change the designation of the contract undertaking by a travel agency (and obliging the travel agency to provide the service) from “Travel contract” to “Tour arrangement contract”. Both the regulation and the definition of the contract will be in one document.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník : komentář II.díl*. Praha : Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-395-9.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3247-3

ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník : komentář*. Praha : C.H.Beck, 2006. ISBN 80-7179-487-2

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II:§460 až 880. Komentář*. Praha : C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník : komentář*. Praha : C.H.Beck, 2006. ISBN 80-7179-486-4.

Komparativní a jiné studie

LONDON ECONOMICS. *Study on Consumer Detriment in the area of Dynamic Packages: Final report to The European Commission – Health and Consumers DG*. 2009. Dostupné z: http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/study_consumer_detriment_dynamic_packages_en.pdf

Report on the Implementation of Directive 90/31/EEC on Package Travel and Holiday Tour in the Domestic Legislation of EC Member States (Sec(1999) 1800 final). Dostupné z: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/pack_trav/pack_trav02_en.pdf

SCHULTE-NÖLKE, Hans a MEYER-SCHWICKERATH, Leonie. Package Travel Directive (90/314). in UNIVERSITÄT BIELEFELD. *Consumer Law Compendium: Comparative Analysis*. s.241 a 242. Dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study2_en.pdf

UNIVERSITÄT BIELEFELD. *Consumer Law Compendium: Comparative Analysis*. dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study2_en.pdf

Legislativa

Bürgerliches Gesetzbuch (Německo) in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 27. Juli 2011 (BGBl. I S. 1600) geändert worden ist. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>

International Convention on Travel Contracts ze dne 23.4.1970.
Dostupné z: <http://www.unidroit.org/english/conventions/c-trav.htm>

Nařízení vlády č. 140/2000 Sb., kterým se stanoví seznam oborů živností volných, ve znění nařízení č. 468/2000 Sb.

Nařízení vlády č. 469/2004 Sb., kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností.

Návrh nového občanského zákoníku. Dostupné z:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Obcansky%20zakonik%202011%20PS.pdf>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku

Směrnice Rady Směrnice 314/90/EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy

Vládní návrh zákona o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně některých souvisejících zákonů. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=91&CT1=0>

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákona č.455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1962 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon Slovenské republiky č. 281/2001 Z. z., o zájazdoch, podmienkach pre podnikanie cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Audiencia Provincial Baleares (Španělsko) ve věci Mateo V. M a další vs. Oci, Educación y Cultura, S. L., sp. zn. 141/2002. Dostupné z: <http://www.eu-consumer-law.org/caselaw162.pdf>

Cour de Cassation (Francie) 12. Jun. 1995 N° de pourvoi : 94-82984 Toumieux vs. Colon. Dostupné z: <http://www.eu-consumer-law.org/caselaw213.pdf>

Oberrster Gerichtshof (Rakousko), 25. Mar. 1999, sp. zn. Ob 295/98w.
Dostupné z:
http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_19990325_OGH0002_0060OB00295_98W0000_000/JJT_19990325_OGH0002_0060OB00295_98W0000_000.pdf

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 3. 2005, ve věci C-336/03 easyCar (UK) Ltd vs. Office of Fair Trading.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 11. 2. 1999, ve věci C-237/97 AFS Intercultural Programs Finland ry.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 12. 3. 2002, ve věci C-168/00 Simone Leitner vs. TUI Deutschland GmbH & Co KG.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 15. 6. 1999, ve věci C-140/97 Walter Rechberger, Renate Greindl, Hermann Hofmeister a další vs. Rakouská republika.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. 10. 1998, ve spojených věcech C-308/96 a C-94/97 Commissioners of Customs and Excise vs. T.P. Madgett, R.M. Baldwin a The Howden Court Hotel.

Jiné

Anotace: nařízení vlády č. 491/2004 Sb. *Sagit* [online]. [cit. 2012-03-1].
Dostupné z:
http://www.sagit.cz/pages/zpravodajtxtanot.asp?cd=167&typ=r&zdroj=../_anotace/sb04491a

BANDÚROVÁ, Monika. *Právní aspekty cestovního ruchu*. Brno, 2008/2009. Dostupné z:
http://is.muni.cz/th/76696/pravf_r/Rigorozni_prace_Pravni_aspekty_cestovniho_ruchu_M.Bandurova.pdf. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra občanského práva.

Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku. Dostupné z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

Důvodová zpráva k zákonu č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=91&CT1=0>

HULMÁK, Milan. *Ztráta radosti z dovolené*. [online]. [cit. 2012-03-01].
Dostupné z:
http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_5911/ztrata-radosti-z-dovolene.aspx

LEINERT, Ondřej. Tady se kradlo, ukazuje cestovka turistům. In: *Deník.cz* [online]. 20.2.2012 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.denik.cz/ekonomika/tady-se-kradlo-ukazuje-cestovka-turistum20120220.html>

Revize Směrnice o zájezdech: rozprava v Evropském parlamentu. In: ASOCIACE ČESKÝCH CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ A AGENTUR. *Ročenka:2010* [online]. 2011 [cit. 2012-03-1].

Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjek ve spojených věcech C 585/08 a C 144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008C0585:CS:HTML>

ŠKARABELOVÁ, Simona. Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/soubory_diskuse/vymezeni_nno.pdf

VOCŮ, Táňa. Polské cestovky nabízejí zájezdy do místa leteckého neštěstí u Smolensku. In: *Mediafax.cz* [online]. 5.5.2010 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/zahranici/3035356-Polske-cestovky-nabizeji-zajejdy-do-mista-leteckeho-nestesti-u-Smolensku>